ERSTA SKÖNDAL BRÄCKE HÖGSKOLA

Tillitsbarometern

Rapport till Länsförsäkringars forskningsfond

Projekt:

Tillitens Geografi: Lokalsamhälletilliten i ett Sverige i förändring (tilläggsfinansiering)

December 2020

Förord:

Denna rapport beskriver resultat inom ramen för forskningsprojektet **Tillitens Geografi: Lokalsamhälletilliten i ett Sverige i förändring**, som finansieras av Länsförsäkringars forskningsfond. Projektet i sin helhet bedrivs vid Ersta Sköndal Bräcke högskola. Huvudansvarig forskare är Professor Lars Trägårdh. Docenterna Susanne Wallman Lundåsen och Dag Wollebaek har ansvarat för bearbetning och kvantitativ analys av datamaterialet. Forskaren Tigran Babajan har vidare bidragit med kvantitativa analyser av data från BRÅ och *Tillitsbarometern*.

Föreliggande rapport rör i huvudsak forskningen och resultaten från de fördjupningsstudier som möjliggjorts tack för vare en tilläggsfinansiering som Fonden beslutade om i maj, 2018. Dessa utgår till del från resultaten från *Tillitsbarometern 2* (2017) och jämförelser med resultat från *Tillitsbarometern 1* (2009), men även från ett omfattande intervjumaterial och insamling och analys av kontextuella data. I detta arbete har professor Lars Trägårdh samt professor emeritus Lars Svedberg bidragit med en stor mängd intervjuer i de utvalda kommunerna och stadsdelarna (som beskrivs närmre nedan). Vidare har doktoranderna Rebecka Andersen och Linnea Lundgren bidragit genom att samla in kompletterande offentliga data utifrån olika källor, sammanställa beskrivningar av kommuner och stadsdelar, samt skapa tabeller och grafer.

Vi vill också rikta ett stort tack till vår referensgrupp vid Länsförsäkringar, ledd av Jenny Laks. Övriga medlemmar inkluderade Kenneth Johansson, Kristina Ström Olsson, Ann-Sofie Wesslén-Weiler, Ulrika Etsare, Anna Dahlström, och Fredrik Löfgren. Avslutningsvis vill vi rikta ett stort tack till Länsförsäkringars forskningsfond för detta stöd.

Inledning: Det svenska tillståndet i det lokala perspektivet

Sverige utmärker sig som ett högtillitssamhälle – ett av ett fåtal i världen. Även om tillit ibland förknippas med en naiv godtrogenhet är forskare i allmänhet tämligen överens om att hög tillit är en oerhörd komparativ för del för ett samhälle. Detta gäller såväl den tillit medborgare har för varandra – den generella, sociala tilliten – som det förtroende vi har för våra gemensamma institutioner och lagbunden ordning, och tillika det förtroende som regering och myndigheter i sin tur har för medborgarna. Dessa tre dimensioner av tillit spelar alla stor roll för varför Sverige har varit ett samhälle där de transaktionskostnader associerade med misstro och korruption har varit låga. Detta har gällt såväl våra sociala relationer som ekonomi och politik.

Icke desto mindre finns det idag skäl att ställa frågan om vi står inför en tillitskris. I våra nordiska grannländer talar man om det ”svenska tillståndet” med både förundran och viss fasa. Detta har gällt såväl vår invandringspolitik som privatiseringen av välfärden och på senare tid även vår strategi för att bemöta Corona-pandemin. Vart är Sverige på väg – undrar man? Även inom Sverige ställs frågan allt oftare. Det svenska samhällskontraktet står under tryck och frågan om statens förmåga att leverera sin del av detta kontrakt tycks bli alltmer relevant. De debatter som dominerar nyhetsflödet har handlat om ökad ojämlikhet; aningslös invandrings- och integrationspolitik; förnedringsvåld mot unga; om äldreomsorgens misslyckande under Coronakrisens inledande skede; om klaner och den organiserade gäng-kriminaliteten som kopplas till framväxande parallellsamhällen i utsatta områden där många med utländsk bakgrund bor.

Att tala om ett generellt svenskt tillstånd är dock delvis missledande. Visserligen spelar nationell politik och gemensamma lagar och institutioner fortsatt en viktig roll, men i viktiga hänseenden finns det inte ”ett” Sverige utan framför allt en rad sinsemellan väldigt olika lokalsamhällen. Att detta är fallet kommer

även till uttryck i samhällsdebatten där oro över polarisering och segregering blivit allt vanligare. Skillnader mellan stad och land, mellan välmående innerstadsdelar och ”utsatta” områden i förorter antyder en upplösning av det gemensamma Sverige i geografiska beståndsdelar. Vidare präglas denna uppspaltning av demografiska skillnader i termer av ålder, inkomst, utbildning, boendeform och ställning på arbetsmarknaden. Inte minst framstår unga, äldre och nyanlända flyktingar som speciellt sårbara, men variationen gäller även närhet och tillgång till centrala samhällsinstitutioner. Denna variation omfattar för det första den lokala staten och den offentliga sektors utbud, inklusive skola, sjukvård, polis, högre utbildning med mera. Den inkluderar, för det andra, marknaden och den service och det utbud som näringsliv och kommersiella aktörer erbjuder, allt från bensinmackar till butiker, och som skapar möjlighet till såväl arbetsplatser i lokalsamhället som närhet till konsumtion. Vidare ser vi variation gällande det civila samhällets närvaro och kapacitet, de föreningar och organisationer som på olika sätt försöker ge uttryck till röst och erbjuda service gällande allt från körsång och teater till politik och social ekonomi.

I detta perspektiv är målet med de fördjupningsstudier som vi utför med utgång i *Tillitsbarometerns* data att fånga, jämföra och analysera det svenska tillståndet i det lokala – i den verklighet och på den nivå där vi kommer så nära som möjligt de faktiska människor och lokala gemenskaper som utgör det svenska samhällets byggstenar och fundament. Man kan säga att vi genom dess djupdykningar vill sätta kött på benen; att nå bortom siffror och tabeller för att synliggöra människorna och samhällena bakom graferna.

Men innan vi går in på fördjupningsstudierna låt oss sammanfatta nyckelresultaten från *Tillitsbarometern 2* (2017) i relation till *Tillitsbarometern 1* (2009). En mer omfattande avrapportering har tidigare gjorts till Fonden i februari 2020. Här kommer vi bara att sammanfatta en del av de resultat som vi menar är viktiga för att kontextualisera fördjupningsstudierna. Det gäller dels den betydandet variationen inom Sverige och de förändringstendenser vi ser mellan 2009 och 2017, dels de samband vi ser mellan tillit och de andra variabler vi listade ovan, inklusive inkomst, arbete, utbildning, trygghet, brottslighet, jämlikhet/mångfald, ålder, med mera.

Vad säger *Tillitsbarometern*?

Tillitsbarometern är en befolkningsundersökning som Statistiska centralbyrån (SCB) har utfört på uppdrag av Ersta Sköndal Bräcke högskola åren 2009 och 2017 med huvudfinansiering från Länsförsäkringsbolagens forskningsfond och med kompletterande bidrag från Riksbankens jubileumsfond, Vetenskapsrådet, Myndigheten för ungdoms och civilsamhällesforskning (MUCF) samt Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och enskilda kommuner. Undersökningen är en bred studie av social tillit i Sverige men genomförs med det huvudsakliga syftet att undersöka hur olika betingelser i **lokalsamhället** eventuellt påverkar medborgarnas tillit. Resultat från och analyser av den första undersökningen, som genomfördes av SCB 2009, har publicerats i boken *Den svala svenska tilliten* (SNS: 2013) samt i en rad vetenskapliga artiklar och bokkapitel. Publikationer med resultat som även inkluderar analyser av data från *Tillitsbarometern* 2017 anges på hemsidan www.esh.se/tillitsbarometern samt i slutet av denna rapport. Under 2020 kommer *Tillitsbarometern 3* att genomföras med ett väsentligt utökat antal kommuner samt andra omgången av en **panelstudie** med ca 7 000 individer som först deltog 2017 och som gav medgivande att blir tillfrågade även i kommande undersökningar. Till detta kommer alltså de **fördjupningsstudier** som denna rapport beskriver närmre.

Variationen i tillit

I nationella jämförelser sticker Sverige som redan nämnt ut som ett av ett litet antal högtillitssamhällen. Detta är i sig en värdefull kunskap, men ett problem med nationella undersökningar är att de genom att presentera nationella genomsnitt slätar ut interna skillnader. En grundläggande ambition med *Tillitsbarometern* är därför att blottlägga skillnader och variation mellan och inom kommuner och stadsdelar i Sverige. Vad *Tillitsbarometern* visar är att denna variation är betydande.

I högtillitskommuner som Storuman och Piteå litade (2017) runt 77 procent på andra (generell tillit), medan siffran för lågtillitskommuner som Ronneby, Laxå och Hofors hamnade på mellan 53 och 55 procent. Skillnaderna mellan stadsdelar i storstäder som Stockholm och Malmö var ännu större. I Södermalm i Stockholm är siffran över 78 procent, i Limhamn-Bunkeflo (Malmö) når den upp till över 70 procent, medan det i Rågsved (Stockholm) faller ner till under 43 procent, för att i Rosengård (Malmö) nå ner hela vägen till strax under 28 procent. Denna betydande variation gäller även lokalsamhälletilliten, där Malmö ligger i botten och Sorsele i toppen.

Det finns även skillnader mellan olika typer av kommuner. Å ena sidan tycks den generella tilliten vara högre i mindre kommuner och på landsbygden och lägre i storstäder, å den andra är den nedåtgående trenden vad gäller lokalsamhälletilliten starkast i de mindre kommunerna. Detta kan möjligen ha att göra med den ökande polariseringen i Sverige mellan land och stad, som innebär att många mindre kommuner på landsbygden lider av utflyttning, mindre tillgång till arbete, svagare infrastruktur vad gäller lokalstatens (kommunen samt regionens och nationalstatens lokala representanter) institutioner, social service och näringsliv, samtidigt som storstäderna präglas av polarisering inom staden med stora skillnader mellan välmående stadsdelar (som Södermalm) och andra stadsdelar (som Rågsved) med så kallat utsatta områden med lägre inkomster, högre grad av arbetslöshet och gäng-relaterad kriminalitet.

Ett viktigt resultat i detta avseende är också att det finns betydande variation beroende på boendeform. De som bor i egen villa eller bostadsrätt tenderar av att ha mycket högre tillit än de som bor i kommunala hyresrätter. Dessa är skillnader som i sin tur är förknippade med skillnader kopplade till utbildning och inkomst; högutbildade påvisar högre nivåer av tillit och detsamma gäller högre inkomst som har statistiska samband med högre tillit.

Ställningen på arbetsmarknaden är en uppenbart viktig faktor – något som tycks vara kopplat inte bara till inkomst utan även till det skötsamma arbetets viktiga ställning som en central värdering i det svenska samhället. Att såväl ”att vara skötsam” som ”ärlighet” och att ”arbeta och försörja sig själv” är starkt kopplade till i vilken mån man ”uppfattar någon som pålitlig”. Just arbetet tonar alltså fram som speciellt viktigt. Detta gäller såväl möjligheten till inkomst som integration. För unga och nyanlända är arbetet vägen in i samhället. Genom arbetet blir man inte bara ekonomiskt självständig, man uppfattas också som pålitlig och skötsam. Detta skapar möjligheter till integration och inkludering i såväl ekonomiskt som kulturellt hänseende. Vi kan kalla detta den ”dubbla likheten”, ekonomisk (jäm)likhet och kulturell likhet (i termer av det skötsamma, individuella arbetets primat). Resultaten pekar också på att såväl socioekonomisk ojämlikhet som etnisk mångfald tycks samvariera med lägre lokalsamhälletillit.

Denna mekanism som kopplar samman arbete med tillit tycks också spela en roll gällande unga. Resultaten från *Tillitsbarometern* visar att unga människor (18-29 år) generellt uppvisar lägre nivåer på tillit jämfört med de äldre. Att unga tenderar till att ha lägre tillit har till del att göra med att de inte ännu är etablerade i samhället med fasta jobb och inkomster. En observation som gjorts i andra undersökningar är att tilliten växer med åldern men att detta förutsätter att de etablerar sig via utbildning, arbete och äktenskap. Att vi idag har problem med arbetslöshet bland unga, i synnerhet de som är nyanlända, är därför en fråga som vi vill undersöka närmre.

Slutligen har vi då frågan om det skötsamma arbetets motsats, nämligen kriminalitet och brottslighet. Våra data pekar på samband mellan otrygghet och lägre lokalsamhälletillit. Denna otrygghet är inte på ett enkelt sätt kopplad till faktisk brottslighet utan förstås bäst som en perception som kan stimuleras av såväl medial representation som faktisk brottslighet. I våra analyser av våra egna data och de vi tagit från BRÅ drar vi slutsatsen att mycket få av Brås brottsvariabler uppvisar statistiskt säkerställda effekter på den upplevda tryggheten i närområdet.

Dock visar analysen ett antal typer av brott där samband finns, speciellt vad gäller tre kategorier: rån mot värdetransporter och värdebefordran, inbrott i villa och radhus, samt bidragsbrott mot försäkringskassan. Den tredje kategorin, bidragsbrott mot försäkringskassan, tillhör en intressant typ av brott som kan kallas brott mot samhällskontraktet. Det vill säga de utgör inte hot mot oss som individer, utan mot vårt välfärdssystem. Dessutom finns det en stark interaktionseffekt på den upplevda tryggheten i närområdet mellan variablerna anmälda ringa bidragsbrott mot försäkringskassan och andel utrikesfödda i kommunen med ursprung i länder utanför EU/EFTA. Det innebär att effekterna av dessa två variabler på den upplevda tryggheten förstärks när båda ökar eller minskar samtidigt.

Sammantaget menar vi att då hög tillit är ett centralt kitt i det svenska samhällskontraktet så kan dess villkor också fångas i analysen av detta kontrakt, hur väl det fungerar, hur det förändras. Enkelt uttalat vill vi peka på dess fundamentala logik. Skötsamma, pålitliga arbetare som betalar skatt och följer lagar och regler, och som i gengäld åtnjuter sociala rättigheter, som tillkommer dem som individer, samt investeringar i den kollektiva infrastrukturen som tillkommer alla medborgare – och samhället i stort. Till detta ska läggas att den höga generella tilliten är kopplad till den starka individualismen och den långa tillitsradien som når bortom den partikulära tilliten där familj, klan, etnisk grupp, religiösa samfund och andra subnationella gemenskaper står i centrum.

Förändringstendenser

Vad gäller förändringen av tilliten i Sverige är den generella tilliten fortsatt stabil även om den varierar såväl geografiskt som demografiskt. Lokalsamhälletilliten uppvisar däremot en tydlig trend som dessutom är nedåtgående - en stor majoritet av kommunerna som deltog vid 2009 och 2017 uppvisar en negativ trend.

Att tilliten är sårbar tycks också vara en uppfattning som de flesta har, detta trots att den generella tilliten genomsnittligt är stabil och till och med svagt uppåtgående. När frågan ställs om man tror att tilliten i Sverige är på väg upp eller ner, gissar endast kring 2 procent rätt medan majoriteten tror att tilliten är på väg ner. Denna pessimism ses även i en fråga som gäller synen på situationen om 20 år för de som är barn nu, jämfört med ens egen situation idag. Långt fler menar att den kommer att bli sämre än de som tror att den blir bättre.

Hur ska denna nedåtgående trend vad gäller lokalsamhälletilliten tolkas? En möjlig hypotes är att (lokal)staten i en del orter inte alltid längre förmår att prestera sin del av samhällskontraktet, samt att en ökad ojämlikhet mellan kommuner leder till ökande skillnader mellan välmående högtillitskommuner and stadsdelar, å ena sidan, och utarmade lågtillitskommuner och stadsdelar, å andra sidan. Andra möjliga förklaringar har vi redan vidrört: arbetslöshet, kopplingar mellan invandring, arbetslöshet, ojämlikhet och utanförskap i form av såväl geografisk som social och ekonomisk segregation.

Den gemensamma nämnaren tycks vara otrygghet i vid mening, och trender över tid pekar på ett tydligt samband mellan lokalsamhällestillit och uppfattad otrygghet. Försämringen vad gäller upplevd otrygghet kvällstid är ännu mer markant än den som gäller lokalsamhälletilliten. Dessa är alla faktorer som är föremål för vidare undersökning och analys i våra fördjupningsstudier. Vilket leder oss till frågan om valet av kommuner och stadsdelar för dessa studier.

Valet av kommuner och stadsdelar för fördjupningsstudien

För denna fördjupningsstudie har vi valt ut fyra av de kommuner som ingår i *Tillitsbarometern* – Piteå, Ljusnarsberg, Lessebo och Ronneby - samt fyra av de stadsdelar som ingår i förtätningsurvalen för Malmö respektive Stockholm – Limhamn-Bunkeflo och Fosie samt Södermalm och Rågsved.

Figur 1. Kommuner i fördjupningsstudien

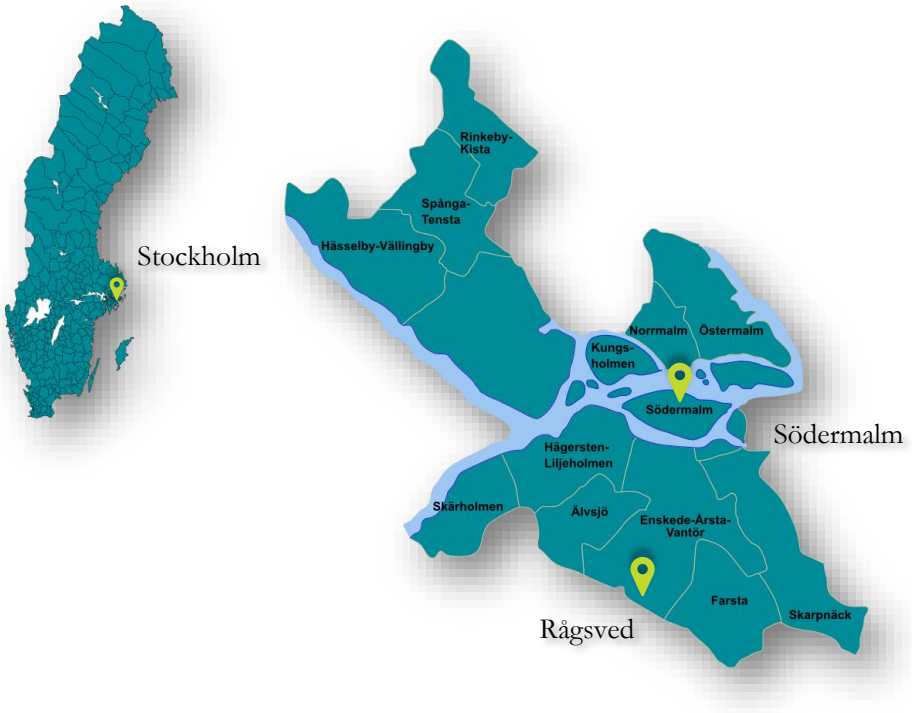

Figur 2. Stadsdelar i fördjupningsstudien, Stockholm

Figur 3. Stadsdelar i fördjupningsstudien, Malmö

På samma sätt som man kan säga att alla individer är unika kan man hävda att alla nationer och även alla lokalsamhällen är såväl unika som intressanta att studera. Och mot vårt urval av kommuner och stadsdelar kan man nog hävda att det finns ett visst mått av godtycklighet. Vi hade kunnat välja andra med lika intressanta resultat. Dessutom återstår svåra frågor om representativitet. Till exempel hoppas vi i framtiden att kunna inkludera såväl små landsortskommuner som medelstora städer i högre grad.

Detta sagt styrdes vi av en strävan efter att fånga variation på flera nivåer, gällande såväl tillit som andra faktorer som land/stad, demografi, och ekonomi. Som framgår av graferna nedan representerar de valda kommunerna (markerade med egen färg i graferna) de skillnader vi ser i våra data gällande tillit, där Piteå träder fram som en utpräglad högtillitskommun och Ronneby som en lågtillitskommun, medan Lessebo och Ljusnarsberg hamnar däremellan, Lessebo med något högre och Ljusnarsberg något lägre tillit.

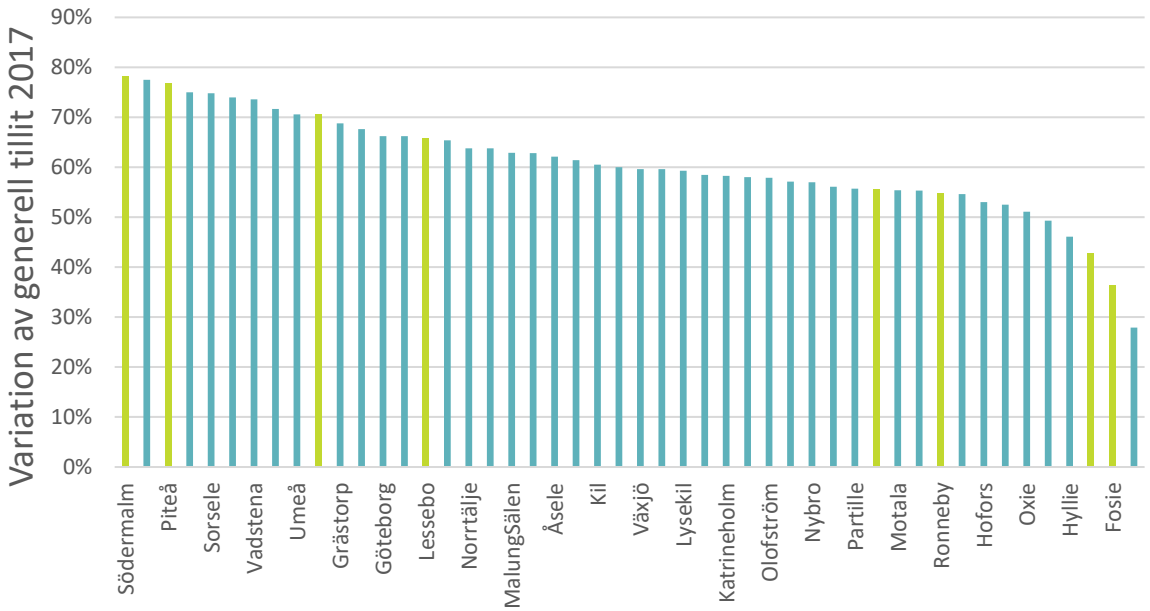

Figur 4. Variation av generell tillit 2017

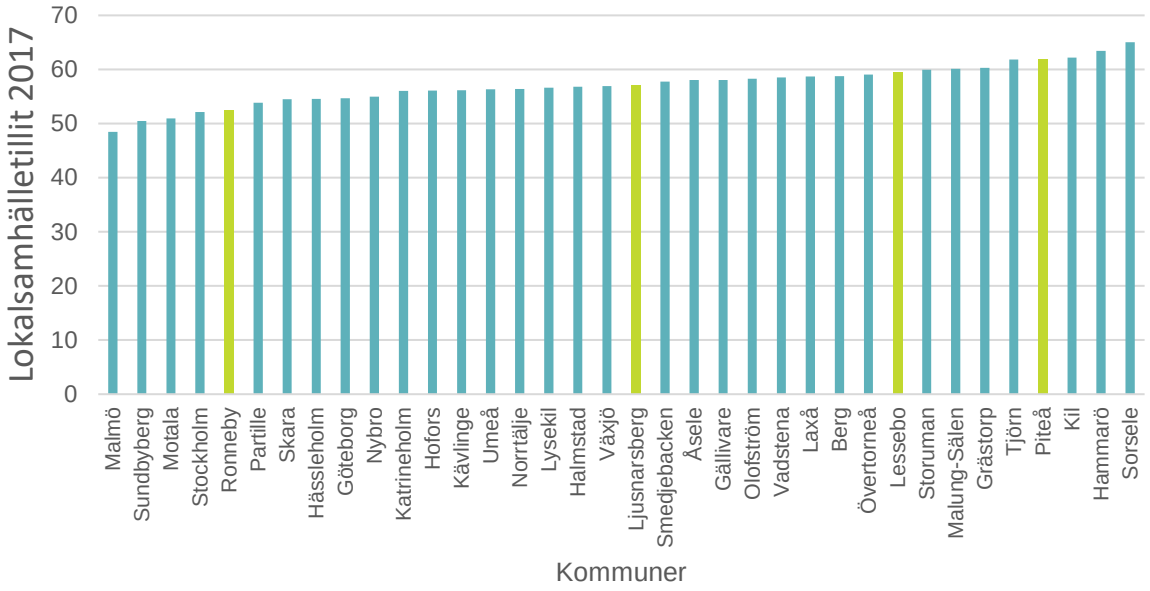

Figur 5. Variation av lokalsamhällestillit 2017

Denna variation gäller även på stadsdelsnivå, vilket vi kan se i figuren (6) nedan som visar på skillnader mellan stadsdelar i Malmö och Stockholm.

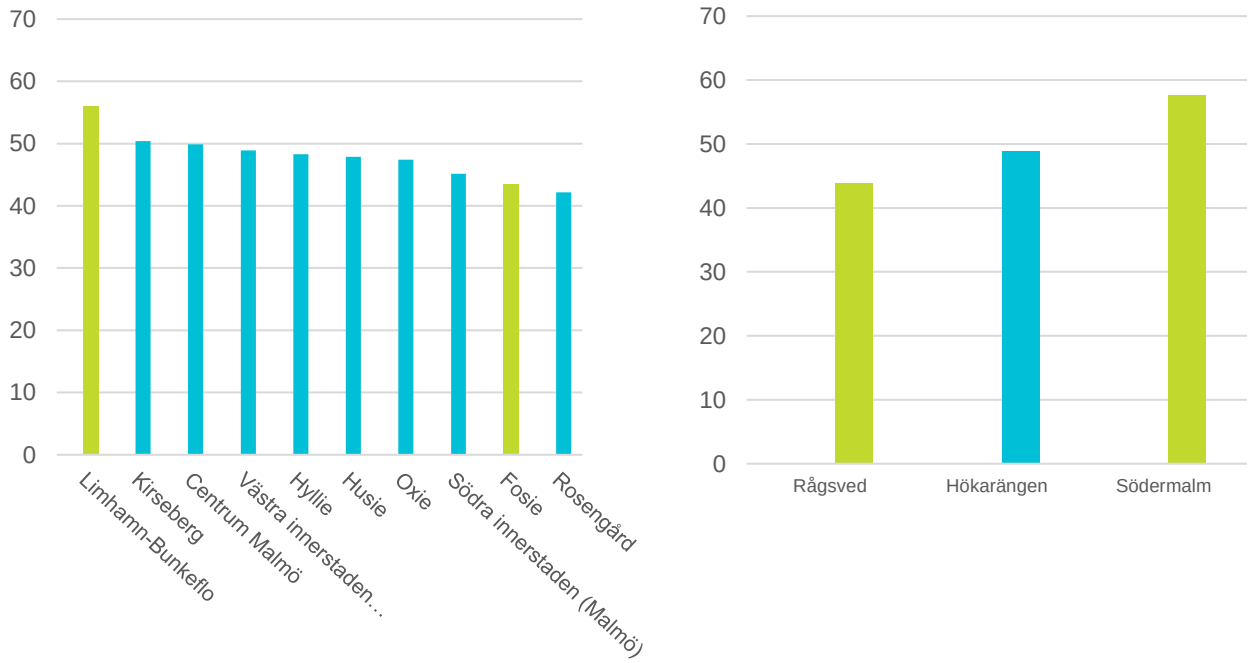

Figur 6. Variation av lokalsamhällestillit på stadsdelsnivå i Stockholm och Malmö 2017

Valet av kommuner styrdes även av de förändringstendenser vi ser mellan 2009 och 2017 i de tre kommuner som var med i båda undersökningarna – Ronneby, Lessebo och Ljusnarsberg – gällande tillit

och trygghet. Trender över tid pekar på ett tydligt samband mellan lokalsamhällestillit och uppfattad otrygghet. Försämringen vad gäller upplevd otrygghet kvällstid är ännu mer markant än den som gäller lokalsamhälletilliten och en tes vi undersöker är om just den sjunkande tryggheten kan vara en orsak till den sjunkande lokalsamhällestilliten. Det kan noteras att även Malmö var med såväl 2009 som 2017, men bara som kommun 2009 inte också på stadsdelsnivå som 2017. Å andra sidan kommer vi att 2020 få nya data som ger oss möjlighet att studera förändringar i alla våra fyra kommuner och 4 stadsdelar.

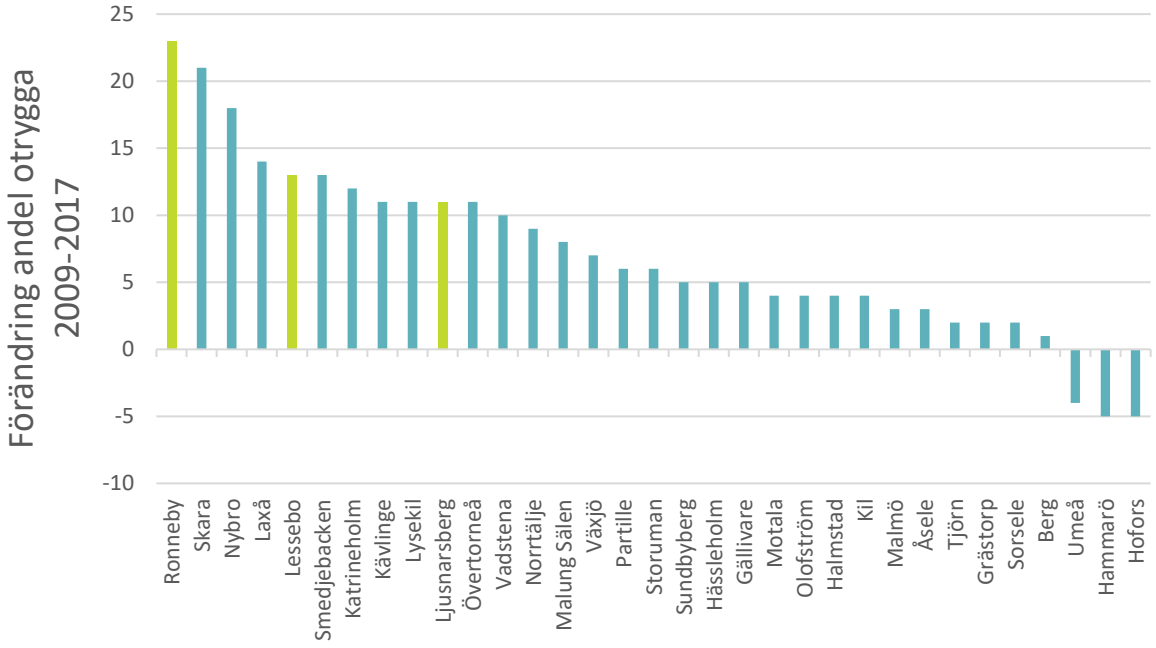

Figur 7. Förändring andel otrygga 2009-2017

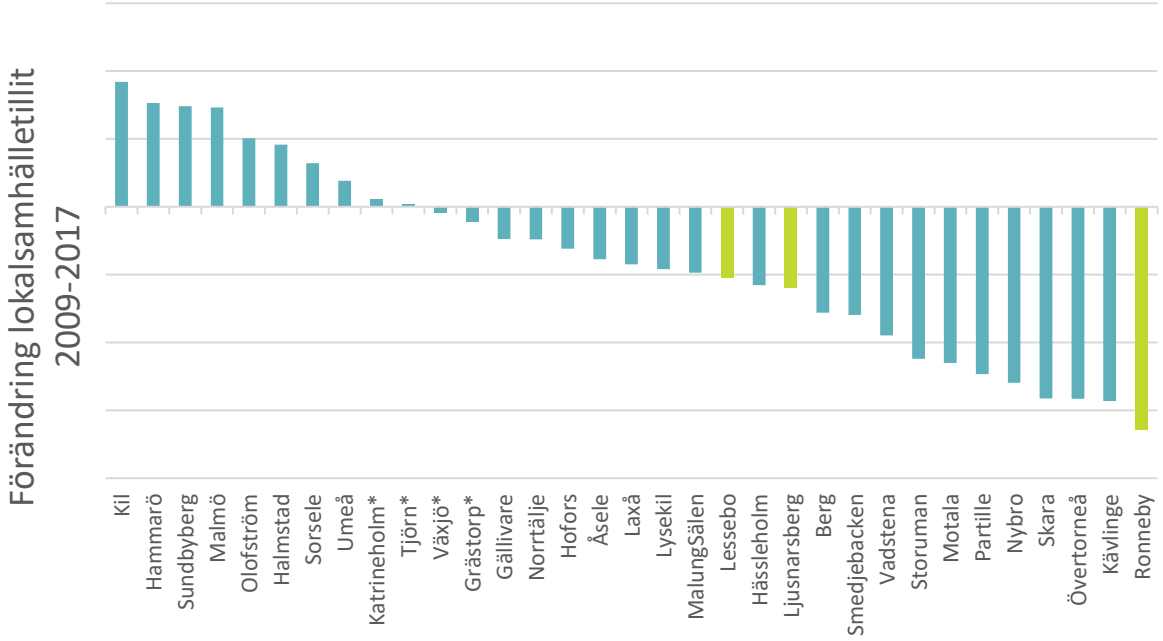

Figur 8. Förändring lokalsamhällestillit 2009-2017

Metodval för fördjupningsstudien

För fördjupningsstudierna valde vi två grundläggande metoder för forskningen. För det första gjordes en förberedande sammanställning av kontextuella data som kort beskrivs nedan; för det andra gjordes intervjuer på plats i de aktuella kommunerna och stadsdelarna. Även dess beskrivs i ett metodperspektiv nedan.

Kontextuella faktorer

Till att börja med samlades det in data rörande:

1. Socio-demografi (folkmängd, genus, ålder, utrikes födda med mera för såväl 2009 som 2017 samt med notering kring förändring)
2. Socioekonomi (utbildningsnivå, inkomst, arbetslöshet, långtidsarbetslöshet, boende (ägande, villa), vräkningar, självskattad hälsa, ohälsotal, nöjdhet, bistånd, utsatthet)
3. Flyktingmottagande (asylsökande, flyktingmottagande, elever i SFI, elever som klarat av SFI, andel som lämnat etableringsfasen och börjat arbeta/studera)
4. Brott (totalt antal per capita, brott mot liv och hälsa, sexualbrott, stöld, rån)
5. Val (valdeltagande kommunalval 2018, riksdagsval 2018, kommunalval 2010, riksdagsval 2010, valresultat per parti för kommunalval 2018, riksdagsval 2018, kommunalval 2010, riksdagsval 2010)
6. Kultur, fritid, föreningsliv (deltagartillfällen idrottsföreningar, kommunala bidrag till idrottsföreningar, elever som deltar i musik/kulturskola, öppethållande huvudbibliotek timmar/vecka, simhallens öppethållande).

Insamling av kontextuell information fokuserade dock inte enbart på denna form av statistik. Därtill kom en mer kvalitativ undersökning med fokus på vad vi kan kalla den lokala kulturen, inklusive dess politiska och ekonomiska kultur, civilsamhällets styrka, och generellt hur framtidstron/misstron ser ut. Vi återkommer till detta nedan, i avsnittet ”preliminära resultat”.

Vidare skrevs det fram en analytisk mall som underlag för planeringen av intervjuer och analyser i varje kommun/stadsdel. Denna lade fokus på vad vi kallar den institutionella infrastrukturen. I praktiken är det en inventering av vilka institutioner som finns/inte finns och i vilken utsträckning. Målet var att skapa en struktur som gör det möjligt att ha en rigorös empirisk ansats för att kunna skapa analytisk jämförbarhet mellan kommuner/stadsdelar.

Inventeringen har delats upp i tre delar eller *samhällssfärer*: **Lokalstaten**, **näringslivet**, **civilsamhället** enligt följande mall:

<u>Lokalstaten</u>: Polis, vårdcentral, sjukhus, apotek, arbetsförmedling, skolor, bibliotek, gymnasium, högskola, SFI, annan utbildning, simhall, gym/sporthall, socialförvaltning, försäkringskassa.

<u>Näringslivet</u>: Coop/Ica, Systembolag, bensinmack, café/restaurant, bokhandel, varuhus, Ikea, bilförsäljare/bilservice, frisör, post, revisor, småföretag/storföretag

<u>Civilsamhället</u>: Lokalmedia, Folket hus/park, hembygdsgård/förening, idrottsförening/plats, folkhögskola, religiösa föreningar/kyrkor/samfund, politiska partier, fackföreningar, sociala rörelser, kör, hemslöjd/syjunta

Logiken för intervjuer: arenor och platser

Inom ramen för arbetet med att ta fram kontextuell information och statistiska data skapades också en preliminär lista på möjliga personer att intervjua i varje kommun/stadsdel. Denna lista kompletterades sedan löpande varefter vi fick tips och råd lokalt, ofta i samband med att vi gjorde intervjuer.

Den underliggande logiken följde samma principer som vägledde oss i framtagandet av kontextinformation/data. Vad detta innebar var, i korthet, att vi använde oss av två relaterade men analytiskt distinkta begrepp; **arenor** och **platser**.

Begreppet **arena** syftar på den uppdelning av lokalsamhället vi använde för att inventera och beskriva varje kommun/stadsdel. Följande denna logik intervjuade vi representanter för de olika institutioner som ingår i de tre olika samhällssfärer som vi sorterar utifrån vår mall ovan (*lokalstaten*, *näringslivet* och *civilsamhället*). I möjligaste mån försökt vi nå ut så brett som möjligt, givetvis med den begränsningen att alla institutioner som vi listat ovan inom varje sfär inte existerar i varenda kommun/stadsdel. Som ett komplement till intervjuer och intervjusvar kommer vi även att redovisa i tabellform vad inventeringen visar, inklusive eventuell avsaknad av institutioner, per kommun/stadsdel. Tanken här är att samhällskontraktet ytterst beror på en *närvaro* av denna infrastruktur; ju tunnare, desto svagare. Intressant blir även i vilken mån alla tre sfärer är närvarande samt i vilken mån näringsliv och civilsamhälle kan fylla upp luckor som uppstår om lokalstaten är svag.

En fjärde arena som vi laborerat med är vad vi tentativt kallar **utanförskapets arenor**. Med detta avser vi den sfär som ligger utanför samhällskontraktet som är dominerat av det skötsamma arbetet och medborgarskap. Vi talar om arbetsplatser med svartjobb, platser där arbetslösa, sjukskrivna, kriminella, gängmedlemmar samlas för instrumentella eller rent sociala syften. Det kan handla om hybridformer, t ex arbetsplatser med såväl svartjobb som vita jobb; eller om föreningar som även fungerar som mötesplatser för gäng eller kriminella klaner. Denna arena och dess platser utgör givetvis den svåraste utmaningen vad gäller att hitta individer att intervjua.

Detta för oss till begreppet **plats** och hur det skiljer sig från arenan. Enkelt uttryckt avser vi skillnaden mellan ett abstrakt, analytiskt begrepp och ett fysiskt rum där människor samlas. I vissa fall sammanfaller arena och plats, t ex när vi talar om en skola eller en affär eller en föreningslokal. Men platser kan också vara fysiska rum där människor från olika arenor möts. Inte minst gäller detta individer i sina roller som medborgare (i relation till lokalstaten) konsumenter (i relation till företag) medlemmar (i relation till föreningar), men också lokaler där folk möts och träffas i en mer informell, spontan och oorganiserad anda, t ex ett torg, ett väntrum, ett café, en innergård i ett bostadsområde.

Med avseende på de senare platserna har vi provisoriskt valt att även namnge en femte arena som vi kallar den **spontana ordningens arena.** I möjligaste mån försöker vi även nå in i denna arena via spontana intervjuer på platser där människor möts utanför den ordnade och organiserade sällskapligheten.

Frågorna i intervjuerna

I våra intervjuer har vi försökt att hålla oss lyhörda för de villkor och möjligheter som gäller för såväl, arena och plats som för individen/individerna i fråga. Men nedan följer en mall som vi använt som en utgångspunkt för att skapa en struktur för våra intervjuer som hjälper oss att skapa jämförbarhet i våra analyser.

- Din egen bakgrund och erfarenhet i XX (kommun/stadsdel).
- Hur ser du på situationen gällande tillit och trygghet i XX?
- Är de som bor och lever i XX i allmänhet tillitsfulla och trygga i din mening och erfarenhet? Avviker XX på något sätt?

- Hur väl når man människor och grupper på vad vi kallar ”utanförskapets arenor”?
- Ser du några konkreta problem och utmaningar som utgör hot mot trygghet och tillit i XX?
- Hur väl levererar stat och lokalstat fundamental service och rättigheter?
- Hur ser du på kommunens roll och ansvar för dessa frågor?
- Hur ser du på civilsamhällets (föreningar, organisationer) roll?
- Hur ser du på näringslivets (företag, affärer, etc) roll?
- Hur ser du på samarbetet mellan civilsamhälle och näringsliv, å ena sidan, och polis och andra myndigheter, å den andra sidan?
- Vilka verksamheter skulle du vilja betona i ett lite bredare och längre perspektiv?
- Hur ser du på framtiden vad gäller trygghet och social sammanhållning?

Preliminära resultat

Till dags dato har vi genomfört insamling av ”lägesbilder”, det vill säga kontextuella data och kvalitativa beskrivningar av våra åtta kommuner och stadsdelar, samt genomfört ett 70-tal intervjuer i två vågor (vår/höst 2019 samt vinter/vår 2020). Vad som följer nedan är, först, sammanfattningar av de lägesbilder vi tagit fram för våra kommuner och stadsdelar och, därefter, resultat från våra intervjuer. Dessa kontextuella data, kvalitativa beskrivningar och resultat från intervjuer kommer att kompletteras med mer material och analyser baserade på intervjuer och kontextuella beskrivningar och på färska data från *Tillitsbarometern 3* som genomförs under hösten 2020.

Piteå kommun

10 mil söder om Polcirkeln, vid Bottenvikens kust, ligger Piteå kommun. Piteå kommuns centrala delar består av Piteå, Munksund, Framnäs, Öjebyn, Bergsviken, Hortlax och Pitholmen. Det finns utöver detta omkring 40 mindre byar på landsbygden (Piteå kommun, 2012). Stadsbilden i Piteå präglas av de få höghusen och de många villorna - 70 procent av alla pitebor bor i villor. En majoritet av befolkningen i Piteå kommun bor i centrala Piteå och 32 procent bor på landsbygden. Piteå är sedan länge en populär semesterort och längs kusten finns ett stort antal fritids- och sommarhus. Förutom besöks- och upplevelsenäringen är Piteå en av Sveriges mest betydelsefulla skogskommuner och pappersindustrin är en stor och viktig arbetsgivare i kommunen, precis som metall- och byggindustrin. Även jordbruk, fiske- och rennäring spelar en betydelsefull roll i kommunen.

Staden Piteå grundades år 1621 och dess tidiga historia var blodig. Två gånger inom loppet av hundra år brändes staden ned av ryska armékårer; under Stora nordiska kriget (1721) och Finska kriget (1809). När det Finska kriget var över år 1809 bildades Norrbottens län med hamnstaden Piteå som residensstad. Under 1850-talet fick Bergsviken sin första ångsåg och detta blev startskottet för en industriell tillväxt i området. Expansionen av sågverken, skogsindustrin och järnbruken ledde till en snabb befolkningsökning och vid järnvägens knutpunkter växte nya samhällen fram. Samtidigt som industrin fortsatte att expandera i Piteå kommun under 1930-talet tog Socialdemokraterna makten och fick egen majoritet i kommunen.

Piteå och framför allt Piteå stad fortsatte att växa under hela 1900-talets andra hälft och Socialdemokraterna satsade på att expandera industrin och samtidigt bygga bostäder och utveckla nya vägar. Kommunen har idag drygt 42 000 invånare och är en av de få kommuner i Norrland som kontinuerligt ökar i folkmängd. Kommunen uttrycker på sin hemsida målet att ha en befolkning på 43 000 till år 2020 och 46 000 till år 2030. På kommunens hemsida går det också att läsa att det behövs fler personer med utländsk härkomst för att klara framtidens utmaningar.

Vi behöver bli fler för att klara samhällsservicen i framtiden och personer med utländsk härkomst är en viktig grupp i arbetet mot befolkningsmålet. För att dessa nya pitebor ska trivas, stanna kvar och på sikt bidra till Piteås utveckling krävs

ett engagemang från kommunen och andra myndigheter likväl som från företag och enskilda pitebor. (Piteå kommun, 2018).

Flera av kommunens företagare lyfter också fram invandringens positiva effekter. Invandringen ses som en viktig faktor för att säkra den framtida brist på invånare i arbetsför ålder som annars kommer uppstå. Kristoffer Lundström, vd och delägare i Pite Havsbad AB, som hyr ut hälften av turistanläggningen Pite Havsbad till Migrationsverket säger i en intervju:

Vi står inför stora utmaningar i Norrbotten. Vi måste bli tusentals fler inom de närmsta åren för att möta företagens behov och de arbetstillfällen som finns. Det är de nyanlända vi måste dra nytta av då. (Svenska dagbladet, 2017)

En stor del av befolkningsökningen under de senaste åren har berott på just invandring. Under 2015–2016 ökade befolkningen med 230 personer som fått permanent uppehållstillstånd. Under 2015 kom cirka 109 asylsökande ensamkommande barn till Piteå. Året därpå kom betydligt färre ensamkommande barn än vad kommunen hade räknat med – man hade förberett ett hundratal platser men enbart 11 barn/ungdomar kom totalt. I Piteå genomförs många konkreta integrationsinsatser. Bland annat samarbetar kommunen med arbetsförmedlingen och nya svenskar prioriteras till subventionerade anställningar och praktikplatser. Undervisning i svenska kombineras med flera av yrkesutbildningarna i kommunen. Kommunens ledning med Socialdemokraterna i spetsen beskriver på hemsidan att de har en nolltolerans mot ungdomsarbetslöshet. (Piteå kommun, 2016).

Att människor fortsatt väljer att flytta till Piteå och att det sker en kontinuerlig befolkningsökning skulle också kunna förklaras av den bostads- och markpolitik som utvecklats under Socialdemokraternas styre. Den så kallade ”egenhemsprincipen” syftar till att möjliggöra att alla boende i kommunen kan bygga sitt eget hus. Bostadspolitiken handlar framför allt om att de som ställer sig i den kommunala tomtkön inom en viss tid får erbjudande om att köpa en bit centralt belägen mark. Piteå kommun säljer regelbundet villa- och fritidstomter till privatpersoner både via tomtkön och ur tomtkatalogen. Genom att kommunen bibehåller ett högt utbud av tomter säkerställs att priserna inte trissas upp.

Sedan Socialdemokraterna vann kommunvalet 1932 har de haft en nästan orubbad ställning i Piteå kommun. När den borgerliga alliansen till exempel vann riksdagsvalet 2006 växte Socialdemokraterna i Piteå. Först 2014, efter 78 år av majoritetsstyre, förlorat de sin majoritet i kommunfullmäktig. Trots detta så är de fortfarande en stor maktfaktor i kommunen (nu tillsammans med V och MP).

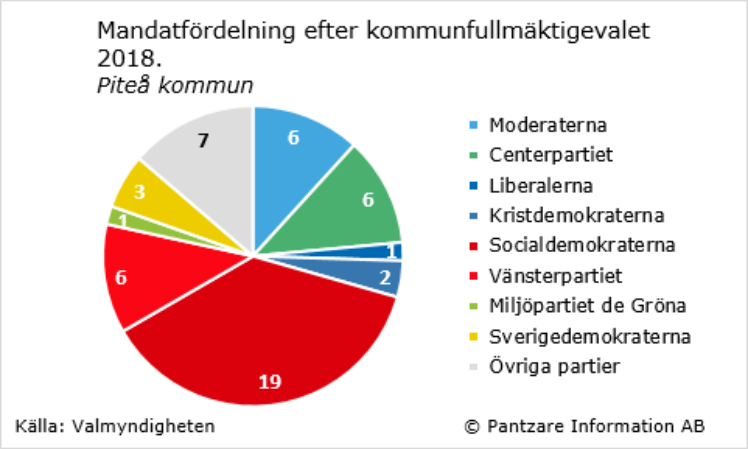

Även fackförbunden har varit mycket starka i Piteå och det har funnits vad som beskrivs som ett ”*närmast symbiotiskt förhållande mellan arbete och kapital; mellan Socialdemokraterna i kommunhuset och pappersbruken utanför centrum.”* (Dagens arena, 2010).

Precis som i resten av Sverige har behovet av arbetskraft i de gamla industrierna minskat, men trots detta är arbetslösheten i Piteå relativt låg (cirka 6 procent). Piteå kommun verkar ha klarat omvandlingen från brukssamhälle till modernt kunskaps- och tjänstesamhälle på ett sätt som många andra liknande kommuner inte lyckats med. En anledning kan vara den stora satsningen på företagspolitik och näringsfrågor i kommunen samt att det funnits långsiktiga perspektiv som är förenade med en stark demokratisk tradition. I en artikel som publicerades i *Norrländska socialdemokraten* (NSD) 2012 beskriver dåvarande kommunalrådet att det är kommunens "tydliga mål och uthållighet" som kan förklara framgångarna. Han lyfter fram tre målande exempel på detta:

1987 lade landstinget ned mentalsjukhuset på Furunäset i Piteå. 450 jobb försvann i ett slag. En stor fastighet stod tom. "Vi bestämde oss för att fylla Furunäset med lika många jobb inom tjänstesektorn i stället. Vi siktade på att göra det inom fem år men det tog 10 år. I dag finns ungefär 750 anställda i 70 olika företag på Furunäset",

1997 tog kommunen fram ett långsiktigt program för området vid Musikhögskolan. Företagsbyn Acusticum såg dagens ljus. "I dag har vi runt 250 studenter på Musikhögskolan och cirka 800-900 personer som jo bbar med dans, ljus, musik, media m m. Sista steget tog vi 2007 när vi invigde ett nytt konserthus".

1990 tog Piteå kommun initiativ till stiftelsen ETC (Energitekniskt centrum). Tanken var att använda brukssamhällets kunnande om produktion av papper och bräder till att utveckla ny energi. Länge var det en liten verksamhet med ett par anställda. "Det tog 10 år innan det började lossnade på energiområdet. I dag har vi en talldieselfabrik med 25 anställda på Haraholmen och en pilotfabrik som står och puttrar vid pappersbruket Smurfit Kappa". (Norrländska socialdemokraten, 2012).

Under de senaste åren har en av stora satsningarna i kommunen varit bygget av en av världens största vindkraftspark. Sammanlagt planeras uppemot 1 100 kraftverk på en yta som är cirka 5 gånger 2 mil i Piteå kommuns skogar. Bara under bygget av de 179 första kraftverken har det anställts cirka 500 personer och 130 kilometer ny väg har byggts. Både svenska och internationella företag har investerat uppemot 60-70 miljarder kronor i projektet. Vindkraftsanhängarna verkar enligt medias rapportering vara många men bygget har också väckt protester. Framför allt verkar protesterna kunna kopplas till NIMBY-fenomenet (Not in my backyard).

Trots att de stora företagssatsningarna lyfts fram i kommunen så har Piteås näringslivsklimat ofta hamnat förhållandevis lågt i olika rankningar. Däremot rankas Piteå relativt högt i olika mätningar av offentlig verksamhet. Ett exempel är inom skolområdet där Piteå länge har varit rankade högt, även om de börjar förlora placeringar.

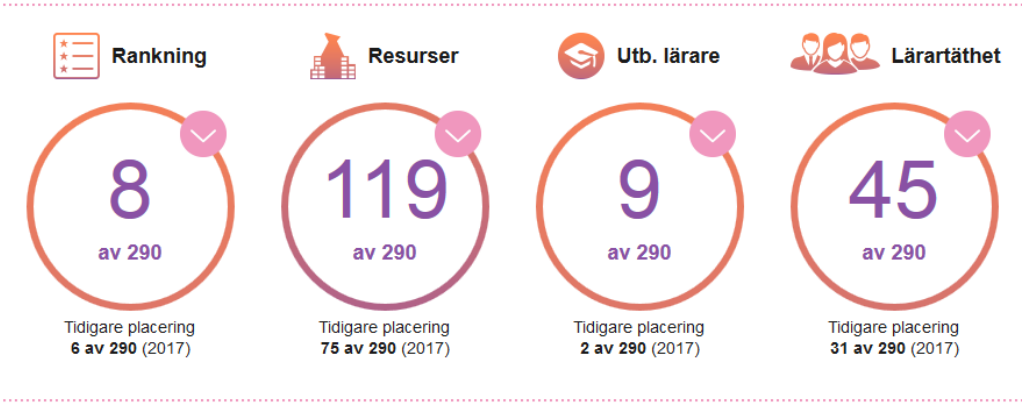

Även Älvdals sjukhuset i Piteå har flera gånger utnämnt till ett av landets bästa mindre sjukhus. Samtidigt verkar missnöjet ha vuxit under de senaste åren och bland annat den kommunala äldreomsorgen har utsatts för mycket kritik. Missnöjet har också vuxit mot den offentliga sjukvården och 2018 vann Sjukvårdpartiet regionvalet (30 procent av Piteåborna röstade på dem). Sjukvårdspartiet arbetar bland annat för en rättvis decentralisering.

Trots detta så lyckas Piteå fortfarande relativt bra i många rankningar. Brottsligheten är låg, det finns få arbetslösa personer, få som har försörjningsstöd, med mera. Piteå placerades också nyligen på en åttonde plats när tidningen *Dagens samhälle* rankade hur småstads- och landsbygdskommuner lever upp till Agenda 2030-mål hur inkluderade och fredliga olika samhällen är. Piteå kommun rankas också högt i olika mätningar kring upplevd trygghet och faktisk trygghet (9 av 10 har inte varit utsatta för något brott under 2018). Medborgardialogerna verkar vara en grundpelare i kommunen och ett regelbundet och aktivt arbete pågår för att möta medborgarlöftena. Det genomförs också regelbundna trygghetsvandringar i kommunen, med syfte att skapa en bättre och tryggare närmiljö.

Civilsamhället
I Piteå kommun finns det över 300 föreningar och i de kommunala jämförelserna ger Piteå kommun relativt stora bidrag till föreningslivet. I föreningsregistret finns det framför allt en mängd olika idrottsföreningar, kulturföreningar och landsbygdsföreningar representerade. Förutom EFS (Evangeliska Forsterlandsstiftelsen) som har 16 registrerade föreningar i kommunen, finns det ett relativt litet antal religiösa och etniska föreningar i kommunen. Nedanför listas tre föreningar/kyrkor som är betydelsefulla i kommunen.

Piteå IF består av fotbollsförening (herr- och ungdomsfotboll), damfotbollsförening, friidrottsförening och en orienteringsklubb och har idag 1 500 medlemmar. Föreningen har många pågående samhällsprojekt. Piteå IF:s allsvenska damer har bland annat varit akriva i projketet *Lagkamrat,* som är ett samhällsprojekt som väver samman elitidrott, äldreomsorg och näringsliv. Spelare från Piteå IFs damer och herrar avlastar bland annat personalen på äldreboenden runt om i Piteå med promenader i solen, bullbak och andra aktiviteter.

Under de senaste åren har ett tillfälligt härbärge erbjudits genom *Svenska kyrkan* med stöd av Piteå kommun och andra aktörer. Svenska kyrkan har också mycket verksamheter genom sina mångkulturella mötesplatser där de bland annat erbjuder SFI.

Det finns en uppsjö av bygdeföreningar i Piteå kommun, men *Åträsk bygdeförening* verkar vara en av de mer aktiva. Åträsk brukar kallas *den lilla byn som lever*. Föreningen har runt 100 medlemmar och erbjuder medlemmar och människor i bygden en mängd olika aktiviteter. Ett huvudsyfte är att hålla landsbygden levande. Så här skriver de själva på hemsidan om sin förening:

Bygdeföreningen är synnerligen aktiv. Förutom Åträskdagen då den berömda goda hemgjorda palten serveras anordnas pimpeltävling, Valborgsfirande, knytkalas i samband med årsmötesförhandlingar, surströmmingsfest, glöggafton, kransbindning till jul. Lokalerna nyttjas till studiecirklar, i källaren är ett gym inrett. Bibliotek för utlåning av böcker, loppis, glassförsäljning och uthyrning av lokaler pågår året runt. (Bygdeföreningen, 2020).

Ljusnarsberg

Ljusnarsberg är en kommun belägen i norra Örebros län, mitt i Bergslagen, med Kopparberg som centralort. Kommunen hade 2018 en befolkning på 4 846 invånare. I Ljusnarsberg var det länge gruv-, skogs-, järn- och stålindustri som dominerande och det var ett levande brukssamhälle långt in på 1900-

talet. År 1950 hade Ljusnarsberg 9 256 invånare, men under 1960–70 talen började gruvorna läggas ner och i samband med detta började även järn- och stålindustrin drabbas av stora nedläggningar. I Kopparberg avslutades den sista brytningen i gruvan 1975. Som ett resultat av den kraftiga strukturomvandlingen i Ljusnarsberg kommun under denna tid dalade sysselsättningen och invånare började i snabb takt lämna kommunen. Sedan 1950-talet har befolkningsmängden nästan halverats och idag tros kommunen enligt en rapport i Dagens Samhälle vara den kommun i Sverige som kommer försvinna allra först (troligen någon gång runt år 2070) (Dagens Samhälle, 2013). Befolkningsminskningen har lett till att skolor och butiker har behövt stänga och bostadsmarknaden präglas av överskott på utbud.

Ljusnarsbergs kommun hamnar numera ofta på bottenplaceringar i olika jämförande undersökningar om Sveriges kommuner. I flera av Lärarförbundets rapporter har Ljusnarsberg ofta blivit rankad som en av Sveriges sämsta skolkommuner. Placeringen baseras bland annat på att man har haft lägst lärarbehörighet (39 procent) och att bara 47,1 procent av eleverna lämnade grundskolan med fullständiga betyg under 2017. I Fokus årliga Bäst att bo-undersökning hamnar Ljusnarsberg också ofta i botten med låga betyg i flera kategorier. Så här beskrivs kommunen i en artikel från 2011:

”*Siffrorna säger att här (i Ljusnarsberg) är det sämst i Sverige att leva som gammal och att ha familj. Näringslivet fungerar dåligt. Här föds väldigt få barn och ohälsotalen är högst i landet. Skilsmässofrekvensen är högst i landet och både medellivslängden och graden av alkoholrelaterad dödlighet borde ha varningsflagg*” (Fokus, 2011).

Det är framför allt i statistiken som Ljusnarsberg utmärker sig. Bland annat visar siffrorna att Ljusnarsberg har:

- hög medelålder på 47 år (41 år är genomsnittet i Sveriges kommuner)
- den tredje lägsta medianinkomsten i Sverige
- högst andel förtidspensionärer i hela landet
- stor andel arbetslösa
- hög andel ensamboende män (också bland de högsta siffrorna i Sverige)
- stor andel bidragsförsörjda
- stor andel rökande blivande mödrar

Ekonomin har länge varit ansträngd i Ljusnarsberg kommun och år 2000 behövde kommunen ta ett nödlån för att kunna betala de kommunanställdas löner (Sveriges Radio, 2017). Siffrorna nedanför visar Ljusnarsbergs skatteintäkter och kostnader (Sverigemedel i blått).

Kommunens skatteintäkter kr per invånare, 2018	38 735	45 521	
Statsbidrag och utjämning till kommunen kr per invånare, 2018	21 940	9 380	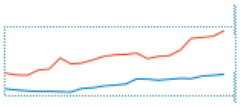
Kommunens kostnader kr per invånare, 2018	57 060	54 235	

Ljusnarsberg är idag framför allt känt för sitt bryggeri som också är den största privata arbetsgivaren i kommunen, Operan på Skäret och guldvaskning. Under de senaste åren har kommunen också uppmärksammats för sitt stora flyktingmottagande. Under 2015 var Ljusnarsberg en av de kommuner i Sverige som hade störst flyktingmottagande per invånare. Kommunen tog emot 1 200 personer år 2015 vilket skulle motsvara att Stockholm tog emot närmare 300 000 personer i förhållande till

befolkningsmängd. Berättelser om Ljusnarsbergs flyktingmottagande och vad som händer i en kommun när man på kort tid får en befolkningsökning på närmare 25 procent har skildrats i bland annat dokumentären ”Nationens hjärta” och i flera längre reportage i *Dagens Nyheter* och *Expressen*.

I dessa reportage berättas hur entreprenören Jimmy Hoppe köper upp Ritas hotell i Ställdalen och öppnar upp ett asylboende som välkomnar ett stort antal flyktingar. Samtidigt som detta sker hyrs också ett stort antal tomma bostäder ut av privatpersoner till Migrationsverket. Det var framför allt det stora antalet tillgängliga bostäder i Ljusnarsberg som ledde till att många flyktingar kom just dit. Dessa beviljades dessutom uppehållstillstånd vilket påverkade all kommunal verksamhet – som skola, socialtjänst, vuxenutbildning med mera.

Men Ljusnarsberg kommun drabbades inte bara av flyktingkrisen utan den nya situationen ledde också till att man fick ta del av de miljarder som staten fördelade till kommuner som tog emot många flyktingar. För första gången så fick kommunen ett överskott och ökade resurser till skolan. Under denna period av tillväxt investerade också entreprenören Jimmy Hoppe sina miljonvinster från asylboendet i olika verksamheter i kommunen, bland annat på en golfbana, skidbacke, pizzarestaurang, handelsträdgård och camping med pool.

Under 2016 anställdes en integrationskoordinator för att organisera integrationsarbetet i kommunen via projektet Norrsken. Projektet fokuserade bland annat på samarbete med lokala föreningar för att förbättra integrationen. Grundskolan i Ljusnarsberg kommun beviljades också riktade projektmedel från Skolverket för att arbeta med integrationsfrågor.

Många av de som fick uppehållstillstånd i kommunen blev senare anvisade till andra kommuner av migrationsverket (som en del av kvoteringssystemet) och andra utvisas, och idag har kommunen förlorat mycket av de intäkter som kom in i samband med flyktingkrisen. Bland annat gjorde de nya ersättningsregler under 2017 att man förlorade viktiga intäkter från Migrationsverket. Den nya situationen beskrivs som mycket tuff i kommunens årsredovisning 2018.

Ljusnarsberg har haft gott om pengar under ett antal år tack vare att staten betalat ut riktade statsbidrag i stor omfattning som kompensation för bland annat flyktingmottagandet, större krav på skolan samt vård- och omsorgsverksamheterna. Regeringen har även förändrat förutsättningarna med kort varsel vilket har fått stor påverkan på Ljusnarsbergs ekonomi. I stort sett halverades de riktade statsbidragen från och med hösten 2017. (Ljusnarsberg kommuns årsredovisning, 2018, s.12)

Den tillfälliga befolkningsökningen stannade som en påföljd av den förändrade situationen och 2018 minskade befolkningen i Ljusnarsberg (återigen) med 64 personer och kommunen förbereder sig på ändrade ekonomiska förutsättningar, som ett resultat av den successiva befolkningsminskningen. Kommunen skriver i sin verksamhetsplan att man letar efter nya samarbeten för att minska kommunens sårbarhet. Tabellerna nedanför visar på ett talande sätt om de stora förändringarna i kommunen under en femårsperiod.

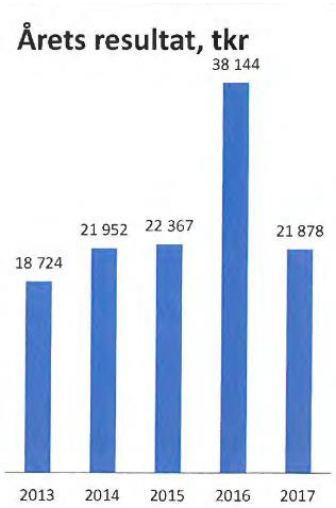

Soliditet inkl. ansvarsförbindelsen

Samtidigt som kommunens verksamhet drabbade så drabbades även entreprenören Hoppes verksamheter och idag har flera av hans bolag gått i konkurs och de flesta av hans verksamheter stängts ner, något som påverkat människor i kommunen.

De senaste åren i Ljusnarsberg har också påverkat det politiska läget i kommunen. I Ställdalen där Hoppes asylboende låg fick Sverigedemokraterna 41 procent av rösterna i valet 2018. Överlag så har Sverigedemokraterna har vunnit enorma framgång i Ljusnarsberg och mellan 2010–2018 ökade de mest där i hela landet (från 9,6 procent 2010 till 31,2 procent i riksdagsvalet 2018). Kommunen styrs just nu blocköverskridande samarbete mellan S, V, MP och L. Detta har lett till att C, M och SD börjat samarbeta i opposition (något som fått mycket medial uppmärksamhet).

År 2018 var Ljusnarsberg den kommun Örebros län som hade bäst företagsklimat och bäst service till företag. Lärartätheten har också ökat markant och kommunen klättrade 15 placeringar i den senaste årliga skolkommunsundersökningen.

Civilsamhället

I Ljusnarsberg finns ett föreningsregister med alla registrerade föreningar – däribland idrotts-, kultur och musikföreningar. Få av dessa föreningar verkar ha organiserat sig i samband med flyktingkrisen, utan många verkar ha fortsatt med sin vanliga verksamhet. Till exempel hittar man inte någon information kring att Svenska kyrkan i Ljusnarsberg förändrade sin verksamhet överhuvudtaget i samband med flyktingkrisen.

Schemat nedanför är en sammanfattning av allt arbete som de asylsökande kunde delta i under sin tid i Ljusnarsberg.

	Måndag	Tisdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lördag	Söndag
Kopparberg	SFI 8.30-12.00, 12.30-16.00 Svenska Kyrkan Himlabus 9-12 ABF Breakdance ABF Mötesplats m. Wi-Fi Säg det på svenska – Språkträning 13.30-15.15 Migrationsverket 12.30-14.30	SFI 8.30-12, 12.30-16.00 Säg det på svenska-språkträning 13.30-15.15 ABF Mötesplats m. Wi-Fi Svenska Kyrkan Miniorer 6-8 år Naturskola 3- 6 år KOMPIS 9-14 år ABF Samhällsinfo	SFI 8.30-12, 12.30-16.00 ABF Mötesplats m. Wi-Fi Svenska Kyrkan Familjecentralen 9-12 ABF Svenska hela dan ABF Samhällsinfo Säg det på svenska-språkträning 13.30-15.15 Röda Korset Mötesplats enbart män 16-18	SFI 8.30-12, 12.30-16.00 Säg det på svenska-språkträning 13.30-15.15 Röda Korset Mötesplats enbart kvinnor 16-18 Junis 17.30-19.30 ABF Mötesplats m. Wi-Fi ABF Svenska hela dan	SFI 8.30-12.00, 12.30-16.00 Svenska Kyrkan mötesplats Jasmin 16-19 ABF Mötesplats m. Wi-Fi ABF Svenska kväll ABF Svenska eftermiddag Konstkluben Workshop och utställningar på galleri "Blå Soffan"	Röda Korset mötesplats familjer ABF Breakdance kväll	
Ställdalen		Junis mötesplats 17.00-19.30		Migrationsverket 10.00-11.45, 13.15-15.00	Svenska förmiddag	Junis/NBV samhällsorientering 2h	Junis/NBV samhällsorientering 2h
Bångbro	ABF Svenska ABF Samhällsinfo	Junis/NBV samhällsorientering 17.30-19.30		Junis Mötesplats 17.30-19.30		Junis/NBV språkträning 2h	Junis/NBV språkträning 2h

Det finns lite information om det arbete som utfördes under åren 2015- 2017 men de föreningar som verkar ha varit verksamma är ABF, IOGT (Junis) och Röda korset.

Tvåårsprojektet Norrsken som startade 2016 verkar ha varit den stora satsningen i kommunen (tillsammans med Region Örebro och Lindesberg kommun) och verkar ha haft i uppdrag att stödja och samordna civilsamhället och näringsliv för att främja integrationen i kommunen.

Lessebo

Lessebo kommun ligger Kronobergs län i Småland, mitt i glasriket. Kommunen har idag cirka 8 800 invånare med de största orterna Lessebo, Hovmantorp, Skruv och Kosta. Kommunen marknadsförs som en pendlingsort, då man lätt kan ta sig till Växjö, Nybro och Kalmar (två av Linnéuniversitets huvudorter). Lessebo kommun är framför allt känd för de många glasbruken och för sin papperstillverkning. De största arbetsgivarna i kommunen är Kosta Boda Art Hotel AB, Lessebo Paper AB och Kosta Glasproduktion AB.

Under de senaste åren har Lessebo kommun upplevt en kraftig befolkningsökning och kommunen ligger på plats fem i befolkningsökning i förhållande i till folkmängd i Sverige. Sedan 2009 har befolkningen ökat med cirka 800 personer. Enligt kommunalrådet så beror befolkningsökningen inte enbart på att kommunen varit en av de kommuner i Sverige som tagit emot flest nyanlända under de senaste åren utan också på grund av ökat barnafödande och att kommunen marknadsförts som en attraktiv boendekommun. I början av 2000-talet stod lägenheter tomma men befolkningsökningen har lett till att det nu står flera tusen i bostadskö samt att bostadspriserna stigit med över 100 procent. Tabellen nedanför visar befolkningsförändringen under fyra år. Kommunen har som mål att nå 10 000 invånare år 2025.

Tabell 3. Befolkningsutveckling

	2014-12-31	2015-12-31	2016-12-30	2017-12-31	2018-04-30
Totalt	8 256	8 516	8 760	8 806	8 845
Födda	74	93	129	106	38
Döda	96	100	85	99	36
Inflyttning	461	594	478	534	127
Utflyttning	657	649	704	760	137
Invandring	439	344	449	273	57
Utvandring	26	22	25	11	2

Under 2015 var Lessebo en av de kommuner i Sverige som hade störst flyktingmottagande per invånare och innan 2015 låg kommunen på första plats som den kommun som tog emot flest nyanlända i hela Sverige. Enligt kommunalrådschefen är arbetslösheten den största utmaningen i kommunen. Under 2018 var Lessebo en av de kommunerna i Sverige som hade högst arbetslöshet - 15,8 procent (Sverigegenomsnitt var 7 procent) och av 600 arbetslösa i kommunen var 500 utrikesfödda.

Även skolan har haft stora utmaningar med att hantera befolkningsökningen – 2018 utsågs man till Sveriges näst sämsta skolkommun. Under 2015 kom det 151 nyanlända elever till skolverksamheten i Lessebo kommun. Kommunen har startat mottagningsskolan *Bron* med syfte att stötta nyanlända barn och ungdomar 6–19 år som inte tidigare har gått i svensk skola. Efter åtta veckor slussas eleverna vidare till de ”vanliga” grundskolorna. Men det finns också flera positiva exempel från Lessebo kommun - däribland skolan Bikupan där eleverna presterade betydligt bättre än skolor med liknande förutsättningar i Sverige samt Hackebackeskolan som klarade sig utan några anmärkningar när skolinspektionen granskade skolan 2018.

Utöver skolan så har också socialtjänsten i Lessebo haft svårt att mäkta med arbetet. Den förre socialchefen i Lessebo larmade bland annat IVO, Socialstyrelsen och SKL om att de inte har haft möjlighet att hantera alla utredningarna gällande ensamkommande barn på ett rättssäkert sätt. I en intervju i SVT säger han:

”Alla som kommer till Lessebo är jättevälkomna men det är svårt att följa lagen, vi har flera utredningar som vi inte kunnat slutföra inom den lagstadgade tiden.” (Svt, 2015).

Befolkningsökningen har också medfört flera möjligheter. Bland annat lyfts det fram i flera artiklar att Lessebo attraktionskraft har ökat i takt med att det öppnats nya butiker och restauranger vilket medfört ökade bostadspriser. Pappersbruket huvudägare har också välkomnat tillskottet av nya invånare och många har fått anställning för att utföra så kallade enkla jobb på bruket. Han menar i en intervju (Dagens nyheter, 2018) att bruket länge hade svårt att få tag på arbetare som kunde tänka sig att utföra enklare arbeten i fabriken, speciellt efter att yrkesskolan i kommunen slog igen för ett par år sedan på grund av för få sökande.

Lessebo kommun arbetar med integration genom bland annat projektet ”Integration Lessebo” som startade 2013 genom samarbeten mellan kommunenen, arbetsförmedlingen, företag samt en mängd olika föreningar. Målet med projektet som fortfarande verkar vara levande är:

- att fler kommer i egen försörjning genom att stimulera näringslivet till praktikplatser och nystartsjobb, men också främja nyföretagande.
- överbrygga kulturella skillnader genom att sprida kunskap när olika kulturer möts.
- samordna samhällets organisationer för att förbättra dialogen och samhällsorientering för nyanlända

Integrationsarbetet i kommunen är inte bara inriktat på att stötta nyanlända utan även långtidsarbetslösa och ungdomar. På Lessebos kommuns hemsida skriver de om integrationsarbetet i kommunen på följande sätt:

Integrationen av våra nyanlända, långtidsarbetslösa och ungdomar är ett stort och viktigt arbete i kommunen. En lyckad integration kan bidra till mycket - inte minst ett rikare näringsliv och meningsfull sysselsättning för fler. (Lessebo kommun, 2017).

Civilsamhället

Det finns ett stort antal föreningar i Lessebo (cirka 100 stycken enligt föreningsregistret) och kommunen satsar på ett rikt föreningsliv (bland annat bestämde man att bidragen skulle öka till föreningslivet 2018). Enligt statistiken på Kolada är Lessebo kommun en av de kommuner i Sverige som ger idrottsföreningarna mest stöd (113 kronor per invånare). Kommunen har också haft en mängd olika samarbeten med civilsamhället speciellt i frågor som rör integration.

Det är omöjligt att kartlägga alla dessa föreningar och vi listar därför nedan bara några av de föreningar som varit engagerade i flyktingmottagande och integrationsarbetet. Dessa inkluderar Folkets hus i Kosta, Skruv och Hovmantorp som har anordnat diverse integrationsprojekt och insamlingar – bland annat kvinnoträffar samt ABF som också har varit mycket engagerade i diverse projekt. Bland annat har man hjälpt många nyanlända med körkort, bland annat genom att ordna kurser i körkortsteori.

Både svenska kyrkan och Pingstkyrkan har anordnat språkcaféer, klädinsamlingar och läxhjälp. Svenska kyrkan i Lessebo har också fått ta del av de statliga stöd från staten till det religiösa civilsamhället för sitt projekt som de drivit tillsammans med kommunen och arbetsförmedlingen ”Vårt dagliga bröd” med syftet att integrera nyanlända och hjälpa dem in i arbetslivet. Hittills har häften av 50 kvinnor fått arbete genom projektet.

Lessebo fotbollsklubb - GOIF - har bland annat skaffat en minibuss för att kunna skjutsa nyanlända ungdomar till matcherna.

Ronneby

Ronneby kommun, med den gamla kurorten Ronneby som centralort, är belägen vid Blekinges skärgård. Kommunen har knappt 30 000 invånare och Bräkne-Hoby, Kallinge och Ronneby är de största orterna i kommunen, där ungefär 40 procent av invånarna är bosatta i Ronneby. De senaste 10 åren har det skett en utveckling i Ronneby som i den lokala debatten förknippas med ökad otrygghet. Polisstationens reception stängde ner under tre månader 2015 och slog igen i april 2016 som en del av polisens nationella omorganisation. Detta skedde ungefär samtidigt som Ronneby som kommun var en av de svenska kommuner som tog emot flest flyktingar i förhållande till folkmängd i Sverige. En av orsakerna till att kommunen tog emot ett stort antal flyktingar var att det fanns ett stort antal studentlägenheter lediga efter att Blekinge Tekniska Högskola 2010 flyttande den kvarvarande verksamheten över till Karlskrona (efter lokala protester).

Under de senaste åren har Ronneby beskrivits som en plats som blivit alltmer otrygg (se bilderna nedan från trygghetsmätningen). Våldet i kommunen har eskalerat och slagsmål mellan rivaliserande grupper har skapat nyhetsrubriker i hela landet. Bland annat så har olika ”gäng” hamnat i slagsmål med varandra på en av stadens gymnasieskolor med över 100 unga personer inblandade. Liknande händelser har även ägt rum på det centrala torget. På gymnasieskolan Knut Hahn har händelserna lett till att flera övervakningskameror installerats och skolan hålls låst och för inträde krävs fotolegitimation.

Enligt kommunalrådet så har ”maffialiknande” gäng etablerat sig i Ronneby sedan 2015 och i Hjortängen (ett av de mer segregerade områden) har konflikterna avlöst varandra. Troligen har det handlat om uppgörelse om narkotika men det verkar också handla om konflikter mellan olika ”etniska” grupper. Områdena med störst problem är enligt en trygghetsmätning som kommunen utfört *Kallinge, Ronneby Sydöstra* och *Ronneby tätort*. Följande listas som oroande för personer i de respektive områdena enligt undersökningen (Ronneby kommun, trygghetsmätning, 2018):

- Nedskräpning/Skadegörelse/Missbruk (Ronneby tätort)
- Folk som bråkar och slåss utomhus (Ronneby tätort)
- Kvinnor som antastas (Ronneby tätort)
- Ungdomsgäng som bråkar och stör (Ronneby tätort)
- Buskörning med mopeder (Ronneby tätort, Kallinge)
- Oro för att bli överfallen/misshandlad i området (Ronneby tätort, Kallinge)
- Otrygg ute ensam sen kväll (Ronneby tätort, Kallinge)
- Oro för att åka buss eller tåg (Ronneby tätort, Kallinge, Sydöstra)
- Restaurang, bar eller disco (Ronneby tätort, Kallinge, Sydöstra)

I de lokala medierna har det skrivits mycket om den ökade otryggheten och detta märktes av i den senaste valrörelsen. Trygghet verkar ha varit den mest centrala valfrågan 2018 för Ronnebyborna. Exempelvis startades flera Facebookgrupper, som anspelade på trygghet i kommunen: "Tryggare Ronneby med omnejd”, "Öppna ögon Ronneby" samt ”Tryggare Ronneby”. Grupperna har samlat flera tusen medlemmar. Som en motreaktion mot dessa Facebookgrupper, som har anklagats för att vara främlingsfientliga, har Facebookgruppen "Positivt för Ronneby" startats. Facebookgrupperna är inte bara aktiva på nätet utan uppmanar också till handling i lokalsamhället. Gruppen ”Tryggare i Ronneby” uppmanade bland annat 2017 till en manifestation på torget mot våldet i Ronneby.

Ronneby har också stora problem med segregation enligt lokala medier och det gäller särskilt skolsegregering där sju av tio elever på Skogsgårdsskolan har utländsk bakgrund. På Listerbyskolan är andelen mindre än en av tio. Ronneby kommun beviljades år 2018 4 430 000 kronor från staten för att arbeta mot segregering och även blivit utnämnd som en av de ”landsbygdskommuner” med mest segregering (plats 10 i Sverige) och får därmed möjlighet att söka miljonstöd från Tillväxtverket.

Det har skickats skrivelser med påtryckningar från kommunen till både riks- och regionsplan kring behovet av fler poliser till Ronneby kommun men trots löften har inte mycket infriats. I september 2018 var polisreceptionen öppen på onsdagar. Utöver detta har det också öppnat ett mobilt poliskontor på Ronneby torg på torsdagar. Polismyndigheten har också gjort en samverkansöverenskommelse och medborgarlöften i brottsförebyggande arbete 2017–2018.

Trots det något dystra läget i Ronneby visar en rapport från Arbetsförmedlingen att många nyanlända etablerats snabbt på arbetsmarknaden i Ronneby. Tillsammans med Södertälje var Ronneby en av landets bästa kommuner med att få nyanlända i arbete efter avslutad etableringsinsats mellan 2016–2017.

Ronneby tätort – hur stor andel upplever problem med…

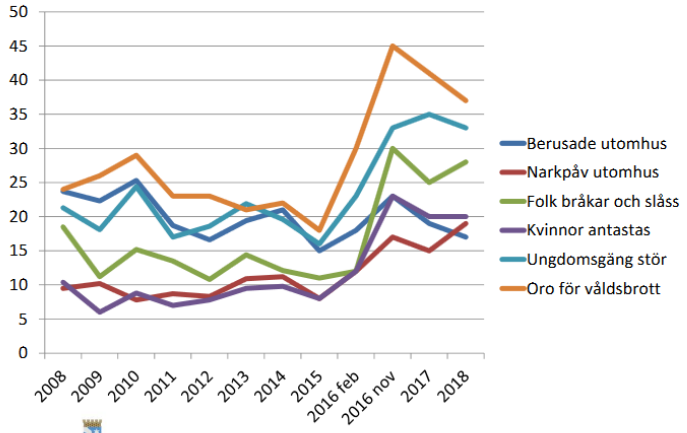

Ronneby

9

Kallinge – hur stor andel upplever problem med…

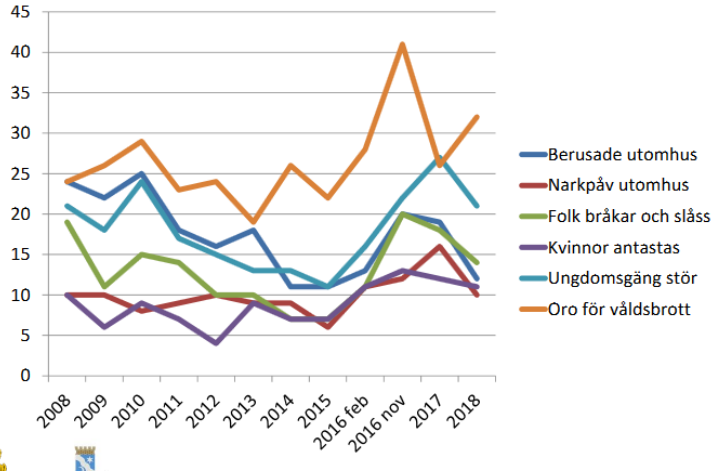

Ronneby kommun

Konkret känsla av otrygghet

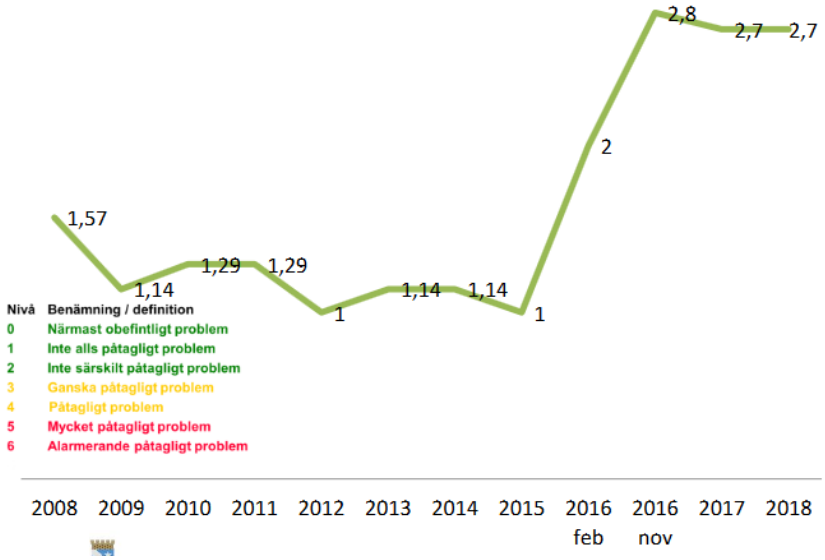

Nivå	Benämning / definition
0	Närmast obefintligt problem
1	Inte alls påtagligt problem
2	Inte särskilt påtagligt problem
3	Ganska påtagligt problem
4	Påtagligt problem
5	Mycket påtagligt problem
6	Alarmerande påtagligt problem

Civilsamhället

I Ronneby kommun finns 184 föreningar med i föreningsregistret. Under år 2016 och 2017 gavs extra finansiellt stöd till föreningslivet för integrationsprojekt. Satsningen avslutades år 2018 då kommunen menade att den akuta krisen lagt sig. Det som kommunen verkar prioritera generellt är ”mötesplatser” för människor i kommunen och tillgänglighet till fritid och kultur. Bland annat planeras en mötesplats för ungdomar i det gamla rådhuset och detta motiveras med det behövs trygga miljöer i staden för ungdomar.

Målsättningen med stödet till föreningslivet i Ronneby är att:

- Ge alla möjligheter att delta i kultur-, fritids-och idrottslivet
- Skapa förutsättningar för ett brett och mångfacetterat aktivitetsutbud inom kultur-, fritids-och idrott
- Skapa förutsättningar för ett gott föreningsklimat där organisering i föreningsform gynnas
- Bidra till att föreningslivet präglas av demokratiska och jämställda principer.

Nedanför är ett urval av några organisationer och projekt som arbetat med integration under de senaste åren. Att döma av vår sökning så har varken invandrarorganisationer eller andra organisationer med mer sammanbindande syfte fått något direkt betydande stöd.

Något som är intressant att notera är att de föreningar som fått finansiering har ofta haft projekt *för* de nyanlända istället för att integrera dem i ordinarie verksamhet. Detta kan självfallet bero på att de föreningar som har sökt stöd är just de som startat nya projekt. Men det är generellt svårt att utläsa hur de olika organisationerna arbetar då det finns mycket lite information att inhämta om de olika föreningarnas verksamheter.

Idrott och hälsa

- *Hockeyföreningen Krif* – startat integrationsprojekt där nyanlända har fått testa nya sporter
- *Fotbollsklubbarna Saxemara IF, Hoby Gif och Kallinge SK* - har fått kommunalt stöd för integrationsfrämjande insatser
- *Hälsa för alla* (också kallad blekingemodellen) - är ett integrationsprojekt för nyanlända och samarbete mellan Blekinge Idrottsförbund och Blekinge Museum med finansiering från landstinget. Träning och samhällsorientering har organiserats för de nyanlända
- *Ronneby Handbollsklubb* - fick finansiering för projektet Handboll för nyanlända.

Folkhögskolor

- *Blekinge folkhögskola* – fokus på kultur och natur men även etableringskurser för nyanlända

Folkbildning

- ABF verkar anordna mycket verksamheter i Ronneby. De har också startat avgiftsfria språkkurser som jag förstått det för dem som står i kö

Kultur mm

- *Svenska kyrkan i Ronneby* - anordnar språkcafé, mötesplats för kvinnor samt läxhjälp
- *Föreningen Mångkulturellt centrum* - har fokuserat på folkbildning och har bland annat arbetat med att öka valdeltagande. Finansieras av kommunen genom statliga medel för integration
- *Den Mångkulturella Orkestern* - en satsning för integration och musik.
- *Sjung in oss*– ett integrations-körprojekt som fick fått kommunalt stöd

- *Studieförbundet Vuxenskolan* - har stöttat äldre nyanlända med datorkunskap. Har fått kommunalt stöd för sitt integrationsprojekt.
- *Bygd i samverkan* – har arbetat med integrationsfrämjande insatser på flyktingboendet. Tallet, fick stor del av kommunens integrationsmedel 2016.
- *Tillsammans för äkta integration* - projekt i samverkan mellan Bygd i Samverkan, IOGT-NTO, Ronneby kommun och Svenska kyrkan

Övriga projekt

- *Sefi kvinnogrupp* - är en av de mest omtalade satsningarna som gjort i Ronneby och sprider sig till andra kommuner. Projektet arbetar för att nyanlända kvinnor ska ta sig ut i samhället genom entreprenörskap och starta egna företag).
- *Ronnebys landsbygd* - Ett kommunalt projekt som hjälper nyanlända att få bostäder på landsbygden
- *Stor och liten* - en öppen förskola för föräldralediga som startade 2018 med fokus på integration och gemenskap
-

Facebook grupper

- Tryggare Ronneby – 4900 medlemmar
- Tryggare Ronneby med omnejd – 2000 medlemmar
- Positivt för Ronneby – 5500 medlemmar

Den syriska föreningen och islamiska kulturföreningen är de föreningar bland invandrarorganisationer som verkar vara mest aktiva på Facebook i Ronneby. Det är även de två organisationer som varit synliga i media efter genomför manifestation mot terror efter terrordådet på Drottninggatan.

Stockholm: stadsdelarna Södermalm och Rågsved

Södermalm

Stadsdelsområdet Södermalm omfattar Södermalm, Långholmen, Reimersholme, Södra Hammarbyhamnen (Hammarby Sjöstad), Gamla stan och Riddarholmen. I stadsdelen finns några av de mest tätbefolkade områdena i Stockholm och majoriteten av de boende på Södermalm bor i smålägenheter. (Enligt Socialförvaltningen (2017) är ca 64 procent av alla lägenheter i Södermalm ”tvåor” eller mindre). Södermalm är en av de stadsdelar där forskare menar att det skett en gentrifieringsprocess (en slags statusmässig uppgradering,) där hyresrätter blivit bostadsrätter och där arbetarklassen krymper och övre medelklassen växer (Lilja, 2011).

Nöjeslivet är en central del av Södermalm och detta blir synligt i stadsdelsnämndens protokoll där flera av punkterna handlar om alkoholtillstånd och öppettider för barer och nattklubbar. Södermalm beskrivs ofta som ett område och en mötesplats som välkomnar människor med olika livsstil, ålder, kön, etnicitet och sexualitet från hela Stockholm. Stadsdelen beskrivs också ofta som öppen och tolerant men detta är något som har börjat ifrågasättas av flera debattörer i media då det är den stadsdel i Stockholm där det bor minst andel personer med utländsk bakgrund. Under åren 2015–2016 tog dock Södermalms stadsdel emot asylsökande och många av dessa har placerat i ett genomgångsboende i Vintertullen och i juni 2018 öppnades genomgångsboende i nybyggda modulhus vid Zinkensdamms IP. I Vintertullen startade 2018 Stockholm stadsförvaltning ett pilotprojekt som har som mål att boende ska ha eget boende och egen försörjning inom två år.

De olika områdena i stadsdelen skiljer sig mycket åt, där vissa delar utgör samlingsplatser för turister och människor från hela staden och andra delar främst utgör bostadsområden för familjer. I Stockholm Stads trygghetsmätning (2017) visas dessa skillnader, där skadegörelse, klotter, störande berusade personer, narkotikamissbrukare på offentliga platser upplevs som störande för boende i flera områden som Gamla Stan och Södra Station men i stort sett inte alls av boende Södra Hammarbyhamnen. Södra Hammarbyhamnen skiljer sig överlag mycket åt från de övriga delarna i stadsdelen när det gäller trygghetsaspekter (se bild nedan som exempel) och människor känner sig generellt tryggare här. Även medelinkomsten i Södra Hammarbyhamnen ligger långt över snittet i staden och det är enda delen av Södermalm där medelinkomsten överstiger 400 000 (445 000). Detta skulle kunna ses som det närmaste Södermalm stadsdel kommer till ett slags grindsamhälle (i vid bemärkelse).

Södermalms stadsdelsområde fungerar framför allt som en samlingsplats för människor; idrottsevenemang är vanliga i området och Medborgarplatsen fungerar ofta som en samlingsplats för supportrar, ibland med omskrivna bråk. Vid Medborgarplatsen hålls också demonstrationer regelbundet. Boende runt Medborgarplatsen (Södra stationen) är mer oroliga jämfört med boende i andra stadsdelar för att utsättas för brott (26 procent). Parkerna runt Medborgarplatsen tillsammans med andra parker på Södermalm beskrivs också som mötesplatser för droghandel. I en artikel i Aftonbladet beskrivs Södermalms parker som ”Stockholms nya knarkmecka” där störst problem finns vid Björns Trädgård och Tantolunden (Aftonbladet, 2006). Samtidigt som parkerna beskrivs som otrygga så används många också som samlingsplatser för familjer och människor från hela staden och festivaler och olika evenemang anordnas regelbundet i parkerna.

Södermalm är en av de stadsdelar i Stockholm som har störst antal hemlösa och antalet hemlösa blir fler enligt stadens undersökningar. Som exempel kan nämnas att Kungsholmen beräknas ha 15 hemlösa medan Södermalm har 223. (Stockholm stad, 2018).

Södermalms stadsdelsförvaltning skriver mycket om vikten av ett tryggt Södermalm och mycket arbete verkar ske via det lokala brottförebyggande rådet, *Söderandan*. Söderandan är ett samarbete mellan stadsdelsförvaltningen, lokalpolisen, lokala företag och en mängd civilsamhällesorganisationer som arbetar brottsförebyggande och trygghetsskapande i stadsdelsområdet. Många av de religiösa organisationerna på Södermalm som Svenska kyrkan, Katolska kyrkan och Stockholms moské är aktiva i detta samarbete. Bland annat har det interreligiösa projektet *Goda Grannar* fått i uppdrag av Söderandan att koordinera volontärer och frivilliga som vill stötta nyanlända familjer. Målet för Söderandans arbete är en renare, grönare och tryggare stadsdel och de har haft en mängd olika uppdrag och blivit synliga i stadsdelsnämndens kvalitetsarbete. Bland annat utförs trygghetsvandringar regelbundet och unga har anställts på sommarlovet med uppdraget att informera om risken för att utsättas för fickstölder i stadsdelen. Mycket av det arbete som Söderandan genomfört verkar ha nått goda resultat enligt utvärderingar som presenterats i stadsdelsnämndens verksamhetsberättelser. Ett målande exempel på Söderandans arbete för ett tryggare Söder är det stöldförebyggande arbetet *Trygg i butik* som startade upp efter att COOP vid Medborgarplatsen hade haft problem med snatterier. Metoden har nu spridit sig i hela

landet. Projektet var ett resultat av Södermalms stadsdelsnämnd arbete för att möta kommunfullmäktigs mål om att Stockholm ska vara företagsvänlig stad.

Överlag så arbetar stadsdelsnämnden ofta utifrån Stockholms stads mål och i verksamhetsberättelserna redovisas tydligt hur man har arbetat för att nå målen. Bland annat gjordes bedömningen att kommunfullmäktiges fyra inriktningsmål hade uppnåtts 2017.

Bild 1. Från trygghetsmätningen. Andel (%) som upplever att narkotikamissbrukare på offentliga platser i stor utsträckning stör ordningen i området där de bor.

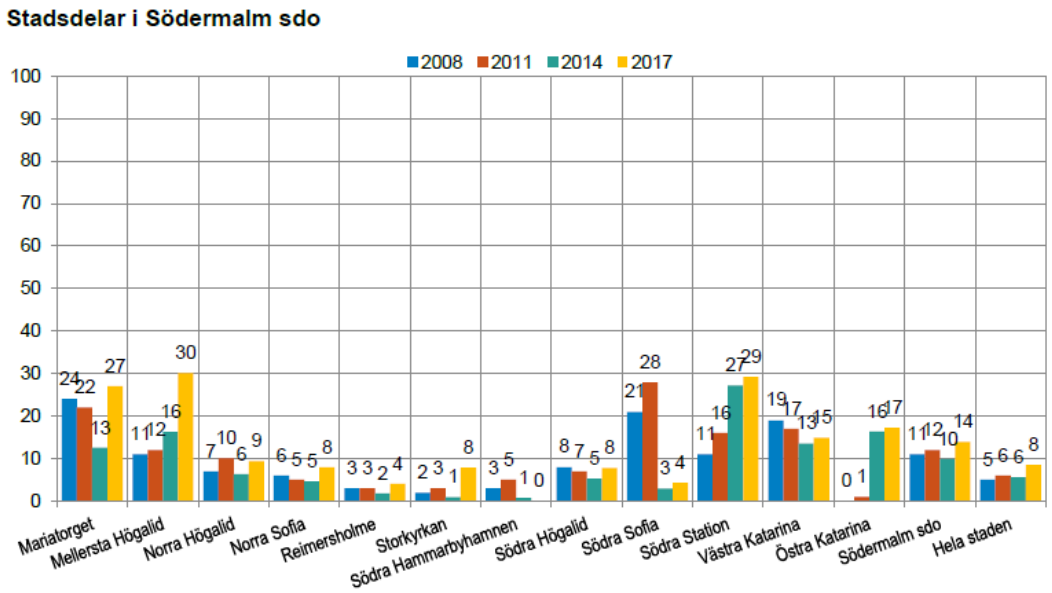

Civilsamhället

Civilsamhället på Södermalm är omfattande och det finns en stor blandning av organisationer, föreningar och samfund. Många av organisationerna som är placerade på Södermalm är nationella eller internationella med huvudkontor på Södermalm.

Den verksamhet som får stöd av Södermalms stadsdelsnämnd ska bidra med jämställdhet, delaktighet, lika rättigheter och folkhälsa. De flesta föreningar som har fått föreningsstöd har ett fokus på att fungera som *träffpunkter* och *mötesplatser* för barn, äldre, unga och nya svenskar. Bland annat får pensionärsföreningarna på Södermalm regelbundna bidrag. Södermalms stadsdelsnämnd bara ger föreningsbidrag till verksamheter som är partipolitisk och religiöst obundna däremot inkluderas sådana i Söderandans nätverk. Ett demokratibidrag har också funnits också att söka, och även detta bidrag ges bara till religiöst och politiskt obundna föreningar. Demokratibidraget har beviljats för verksamheter eller aktiviteter som skapade mötesplatser, dialog och bidrog till social sammanhållning. Nämnda Söderandan framträder som den mest centrala satsningen mellan stadsdelsförvaltning och civilsamhälle.

Det religiösa civilsamhället

Det religiösa civilsamhället är omfattande på Södermalm och här finns en stor blandning av samfund med både *het* och *sval* religiositet. De med mer ”het religiositet” anordnar mötesplatser och öppnar upp sina församlingar för utsatta människor men med ett fokus på mission. Andra, som kännetecknas mer av en sval religiositet, är mer samhällsintegrerade och samarbetar med andra organisationer och har ett mer överbryggande fokus.

Katolska domkyrkan - Förutom deras regelbundna gudstjänster är Katolska kyrkan involverad i mycket social verksamhet, bland annat fält-verksamhet på Medborgarplatsen på fredagskvällar i samverkan med Söders Kristna råd. Detta är en också en del av Söderandans arbete.

Frälsningsarmén (Söderkåren) – Utöver den vanliga verksamheten så fokuserar Söderkåren på att skapa mötesplatser för människor. Deras sociala arbete innefattar dels utdelning av matkassar och kläder, dels rådgivande samtal. Ofta hålls gudstjänst eller bön i samband med sopplunch och liknande.

Stockholms moské – "Stockholms moskén är inte endast en plats för att uträtta bönen, utan ett mötescentrum för alla människor, stora som små." Här sker en mängd olika aktiviteter, studiecirklar om koranen, utbildning om islam, mötesplats för tjejer, sportaktiviteter och mycket annat. Det sker mycket samverkan med Söderandan och med Svenska kyrkan.

Södermalmskyrkan – Kyrka med ett stort antal besökare. De driver en kristen friskola på Södermalm, anordnar bibelgrupper och soppa för hemlösa. Syftet med all verksamhet är att nå ut med sin tro på Jesus.

Söderhöjdskyrkans kafévåning - samarbete mellan föreningen Ny Gemenskap, Söderhöjdskyrkan och flera andra kyrkor på Södermalm. Syftet är att skapa en mötesplats där människor i utsatta livssituationer får ett gott bemötande.

Svenska Kyrkan Södermalm – Består av Sofia församling, Domkyrkoförsamlingen, Högalids församling, Maria Magdalena församling och Katarina församling. Flera var mycket aktiva under 2015 och ordnade bland annat transit boende. Bland församlingarna på Södermalm finns både en av Svenska kyrkans mest konservativa kyrkor "Klara kyrka" (som ingår i domkyrkoförsamlingen men hamnar utanför stadsdelen) med omfattade socialt arbete med fokus på mission och en av de mest liberala, Katarina kyrka. Katarina kyrka är Sveriges mest besökta kyrkor och i Katarina församling anordnas en mängd aktiviteter. Stort fokus läggs på mötesplatser för människor med psykisk ohälsa, och de som är ensamma. Kurser anordnas i yoga, cirkeldans, meditation, mindfullness. De arbetar med *organiserad medkänsla* som är en slags diakoniform och är aktiva i socialt företagande för utbrända, sjukpensionerade, flyktingar och före detta missbrukare.

Idrottsföreningar:

Det finns ett stort antal idrottsföreningar i stadsdelen, men dessa bedriver inte integrationsprojekt. Sådana stöds annars av Stockholms Idrottsförbund och SISU Idrottsutbildarna Stockholm, som är de två stora stödorganisationer under Riksidrottsförbundet. På deras hemsida skriver de mycket om olika integrationsprojekt men man hittar inga från Södermalms stadsdel. Möjligen kan detta bero på att för att få bidrag så ska föreningen vara verksam i ett område som har höga ohälsotal, dålig föreningstäthet (vita fläckar), stort flyktingmottagande och låg medelinkomst och/eller stor arbetslöshet. Ingen av dessa kriterier passar in på Södermalm. Detta sagt så har till exempel fotbollsföreningar som Hammarby IF en "värdegrund" som betonar anti-rasism, inkludering, tolerans med mera.

Organisationer som arbetar för integration och inkludering

Vid sidan av idrottssektorn finns det dock ett antal föreningar som arbetar för integration och social sammanhållning. Bland exempel på detta kan nämnas: *Kvinnoträffen* – som är en mötesplats för nyanlända och etablerade kvinnor; *Duo Stockholm*, som drivs gemensamt med Individuell människohjälp och Stockholms stad genom samverkansformen Idéburet Offentligt Partnerskap (IOP); *Goda Grannar*, som var mycket aktiva under flyktingkrisen med rådgivning, samhällsinformation och språkcafé för asylsökande och nyanlända i samarbete mellan Svenska kyrkan på Södermalm, Stockholms moské och Islamic Relief, allt med det övergripande målet att skapa en mötesplats för nya och etablerade svenskar; *Fånga Framtiden*

Tillsammans, som arbetar med etablering, rådgivning och stöd för att främja ensamkommande och nyanlända ungdomars integration.

Unga och äldre

Även andra grupper som ibland kan ses som utsatta i olika avseenden – unga och äldre – finns i fokus för olika initiativ i civilsamhället. Bland dessa kan nämnas *Fryshuset* vars verksamhet omfattar sociala projekt, idrott, nöje och utbildningar. Fokus är de unga och deras chans att utvecklas som människor. Det finns cirka 50 projekt på fryshuset och dessa kan delas upp i Ungdomskultur, Föredöme & Framtidstro, Skolor och Arbete & Entreprenörskap.

För de äldre finns bland annat *PRO Maria, Katarina, Sofia, Högalid* som är mycket aktiva föreningar på Södermalm och som får regelbundna bidrag. Även *SPF Seniorerna Maria/Högalid och Sofia/Katarina* kan nämnas i detta sammanhang. De organiserar medlemsträffar, kulturaktiviteter, cirklar, friskvård, resor mm.

Slutligen kan nämnas *Södermalms Frivilligcentral Viljan* som förmedlar och utför volontärarbete på Södermalm i Stockholm till människors som saknar nätverk och anhöriga.

Hembygdsföreningar, hemgårdar

Det finns också en rad föreningar som på olika sätt försöker att arbeta för att skapa allmänna mötesplatser med utgång i lokalsamhället. Bland dessa finner vi *Hammarby Sjöstads Hembygdsförening* som ser sig som en mötesplats och en plats för utbildning, utveckling av området, kulturprogram, svenska för invandrare och fritidsverksamhet för äldre. Man bedriver kurser i ett flertal ämnen; *Södergården* som också utgör mötesplats och erbjuder fritidsverksamheter för daglediga, pensionärer och ungdomar. Man har ett stort kursutbud och en mängd olika klubbar och föreningar möts här. Även utbildning i svenska för invandrare; *Mäster Olofsgården* vars centrala mål är att stärka den sociala samhörigheten i alla åldrar och vara en mötesplats där människor får ökad förståelse för människor med annan social bakgrund. Verksamheten Dörren vänder sig till ungdomar och unga vuxna och erbjuder konst-workshops gratis varje dag. Mäster Olofsgården har också 15 medlemsföreningar som har sina möten i deras lokaler; *Föreningen Södermalm* som verkar för bevarande av Södermalms kultur och historia; samt *Sofia hembygdsförening* vars syfte är att förmedla kunskap om Sofia stadsdel genom föreläsningar, stadsvandringar mm

Rågsved

I stadsdelsområdet Enskede-Årsta-Vantör i Stockholm stad ligger stadsdelen Rågsved, ett bostadsområde som färdigställdes under 1950-talet. Under 50-talet och tidigt 60-tal var Rågsved ett modernt bostadsområde med rymliga lägenheter dit många svenska arbetarfamiljer från det trångbodda Södermalm flyttade. Stadsdelen beskrivs på den här tiden som en välfärdsidyll dit människor flyttade i hopp om att komma bort från trångbodda ettor (Westman, 2011). Ganska snart förändrades dock denna bild av Rågsved. De som hade flyttat till Rågsved var oftast fattigare familjer, ibland med sociala problem, och ganska tidigt blev en viss tristess hos framför allt ungdomarna synlig. I det nya bostadsområdet, som senare blev kallat Drogsved i folkmun, började ungdomar använda droger (på Slänten) och det började växa fram ett omfattade missbruk av alkohol (Westman, 2011). I takt med denna utveckling ökade kriminaliteten och de sociala problemen i området. I dokumentärfilmen ”Vi som överlevde Rågsved” berättas om de ungdomar som fastnade i drogmissbruk och inte överlevde. Under 1970-talet växte också den svenska punkrörelsen fram i Rågsved (Ebba Grön spelade ofta på ungdomsgården Oasen).

Problemen med arbetslöshet och kriminalitet ledde till att människor utan lägenhet kunde få bostad i Rågsved under 1970-talet och det gjorde att Rågsved ibland kom att förknippas med miljonprogrammen, då många invandrare utan fast bostad flyttade till Rågsved (Westman, 2011).

Idag är Rågsved en stadsdel där över hälften av invånarna är födda i ett annat land än Sverige, många med rötter i Asien och Afrika. Medelinkomsten är betydligt lägre än genomsnittet i Stockholm och många lever i relativ fattigdom. Det är också den stadsdelen i stadsdelsområdet som har högst arbetslöshet samt lägst andel behöriga till gymnasiet. Även valdeltagandet märker ut sig som lågt i Rågsved och människor har generellt lägre förtroende för stadsdelsförvaltningen jämfört med i övriga stadsdelar i stadsdelsområdet.

I en större undersökning som studerat varför människor flyttar till och från Rågsved framgår det att människor som bor i Rågsved är nöjda med kommunikationerna, att ha en egen lägenhet och närheten till naturen. Det som upplevs som problem är: otryggheten, befolkningssammansättningen, bristen på kultur och aktiviteter, oro för att utsättas för brott och den fysiska miljön. Även Rågsveds dåliga rykte beskrivs påverka de boende negativt. Undersökningen visar emellertid att det inte sker någon selektiv utflyttning som skulle kunna förklara segregationen (till exempel att människor som är födda i Sverige skulle flytta i större grad) utan de stora anledningarna för att stanna handlar om tillgången till förstahandskontrakt och vice versa för att flytta.

Rågsved centrum består idag av cirka 25 butiker och restauranger. Det finns också en vårdcentral, öppen förskola, Nya Folkets hus, fritidsgård och i början av 2019 öppnade också Medborgarkontoret. Medborgarkontoret öppnades för att kunna erbjuda samhällsvägledning för boende i Rågsved och även öka tryggheten i området. Tanken är att kontoret ska fungera som ett komplement till övrig verksamhet i Rågsved och att arbetet ska ske i samverkan med civilsamhället. Den fysiska miljön i Rågsveds centrum upplevs som ett stort problem bland många boende vilket bland annat framkommer i den tidigare nämnda undersökningen, samt i den lokala Facebookgruppen ”Rågsved – anslagstavlan”. En av anledningarna till att Rågsveds centrum är så eftersatt tros vara att fokus lagts på större centrum i närliggande stadsdelar som Älvsjö. Klagomål handlar om att det är smutsigt, mycket klotter, dålig belysning samt att det saknas gym, idrottshall och mötesplatser för unga vuxna (det kan emellertid tilläggas att trots att Rågsveds centrum upplevs som otryggt finns det andra ställen som är mycket uppskattade som Rågsveds friområde och Snösätras koloniområde). Det verkar som det sker en boendedialog mellan olika aktörer i Rågsved för att lösa en del av problem kring just Rågsveds centrum. Bland annat har Familjebostäder fått i uppdrag (från Stadsledningskontoret) att sammankalla olika aktörer (från civilsamhället, skola polis mm) för att arbeta gemensamt för ett tryggare Rågsved.

Rågsved/Hagsätra räknas av polisen som ett utsatt område , vilket betyder att det har låg socioekonomisk status samt att det finns en kriminell påverkan på lokalsamhället. Överlag så visar trygghetsundersökningarna att människor i utsatta områden känner större oro för att utsättas för brott. Även förtroendet för polisen är generellt sett lägre i socialt utsatta områden enligt BRÅ. I samband med polismyndighetens omorganisation så togs polisens kontor bort i Rågsved men en lokal grupp har blivit kvar och överlag verkar det brottsförebyggande arbetet ha stärkts i Rågsved. Under 2014 skedde upplopp i Rågsved där det bland annat brändes bilar och polishuset sattes i brand. Detta tros har varit en attack mot polisens arbete mot de tungt kriminella och inte ett generellt missnöje. Som en motreaktion hölls ett fackeltåg bland de boende i Rågsved och det verkar finnas ett starkt engagemang för att arbeta preventivt. Stadsdelsförvaltningen stödjer bland annat arbetet för ett tryggare Rågsved genom samarbete mellan föreningar, fastighetsägare, polis och olika förvaltningar och bland annat satsar man mycket på trygghetsvandringar av olika slag (nattvandrande vuxna och trivselvandringar). Nya Rågsvedhus, Projekt Rågsved och Somaliska föreningen är exempel på föreningar som nattvandrar. Stadsdelsförvaltningen arbetar också med våldspreventering genom i samarbete med utbildningsförvaltningen i Rågsved (genom programmen Mentorer i våldsprevention & Agera tillsammans.). Förvaltningen stöttar också den uppsökande verksamhet som är inriktad mot unga vuxna mellan 18-29 år som saknar arbete eller studieplats genom Rågsveds Community center (RCC).

Under senaste månaderna har Rågsved framför allt blivit omskrivet när frågan om ombildningar diskuterats – över 2000 lägenheter planeras att ombildas till bostadsrätter. Detta har skapat mycket debatt

i media. Förslaget ses som en möjlighet att bryta segregationen och öka integration. Flera bostadsprojekt är också på gång där olika typer av bostäder ska byggas mellan Hagsätra och Rågsved för att bland annat bryta den geografiska segregationen.

Civilsamhället

Stadsdelsnämnden ger ut årliga bidrag till föreningarna med mål att ”stärka civilsamhället och stödja det lokala föreningslivet. Föreningarna som får bidrag ska ”följa de demokratiska värderingar som råder i samhället och främja jämställdhet, delaktighet, folkhälsa, frihet från våld samt motverka diskriminering.” I stadsdelsnämnden lyfter man också fram civilsamhällets viktiga roll i arbetet för nyanlända.

Det är dock inte helt lätt att få ett grepp om hur stort och aktivt föreningslivet är, även om det verkar finnas ett aktivt nätverk i Rågsved med representanter från bostads- och fastighetsbolagen, stadsdelsförvaltningen, utbildningsförvaltningen, idrottsförvaltningen, trafikkontoret, polisen, Rågsveds Folkets Hus, Rågsveds Fastighetsägare och andra föreningar (som Musketörerna) som arbetar för ökad trygghet och trivsel i Rågsved.

Bland de föreningar och organisationer som finns kan nämnas *Nya Rågsved Folkets hus* som är Rågsveds stora knutpunkt och samlingsplatsen för olika föreningar och nätverk. De har ett 30-tal föreningar som är knutna till sig och utöver detta så erbjud samhällsservice av olika slag, bland annat språkcaféer, rådgivning socialekonomisk rådgivning, trygghetsnätverk och arbetsintegrerade sociala företag. Det verkar också som mycket av stadsdelsförvaltningens samarbete sker via Folkets hus. Folkets hus får regelbundna bidrag bland annat för projekt som anordnade av en gemensam julafton för boende i Rågsved.

Vidare kan nämnas *Rågsved Hagsätra Samhällsförening*, en förening inspirerade av Byarörelsen inom Riksorganisationen Hela Sverige ska leva och som arbetar med att utveckla och öka trivseln i Rågsved, samt *Drömgården*, som beskriver sig som en mötesplats i Rågsved för unga i åldern 15-25. Här får ungdomar hjälp med läxläsning, körkortsteori, att skriva cv och få mentorsamtal. Det finns även träningsmöjligheter och lokaler där ungdomar kan träna och dansa.

Projekt Rågsved är ett öppet forum som arbetar för att skapa en gemenskap i området och förbättra och utveckla Rågsved på olika sätt (i samarbete mellan Musketörerna och Rågsveds Moskén). Bland annat har de ett projekt som heter Fimpfria dagis som går ut på att man helt enkelt plockar fimpar och annat små skräp bort från förskolor. Gör man detta får man ”erfarenhetspoäng” och efter tillräckligt många insamlade poäng så får man någon form av belöning. Föreningen har fått föreningsbidrag från stadsdelsnämnden.

Rågsved IF är en mycket aktiv förening med ett stort engagemang i lokalsamhället. Man har 650 medlemmar men når ut till många fler. Från början fokuserade föreningen, som varit verksam sen 50-talet, enbart på fotboll men under senare år så har man även inkluderat dans och friidrott. Rågsveds IF:s arbetar mycket för att stärka närområde och just nu anordnar man spontanfotboll varje fredag och lördag i Rågsved för att skapa en meningsfull aktivitet. Genom Rågsveds IF Sparta stöttar man nyanlända och ensamkommande för att etablera sig i samhället. Föreningen ordnar också dansverksamhet för tjejer och uppsökande arbete så att man fångar upp nyanlända och de som inte är fysiskt aktiva. Rågsveds IF har fått stöd genom stadsdelsnämnden, Stockholm stad, Stockholms idrotten och Riksidrottsförbundet bland annat för deras verksamheter som når nyanlända.

Rågsved har också ett antal aktiva religiösa organisationer, däribland *Somaliska föreningen i StorStockholm* som bedriver fritidsaktiviteter, studiecirklar, nattvandringar, föreläsningar och läxhjälp för ungdomar i Rågsved. De har även erhållit stöd av stadsdelsnämnden. Vidare kan nämnas *Somali Women in Sweden* som erbjuder dagverksamhet och utbildning. Huvudsyftet är att bryta isoleringen för somaliska kvinnor, samt *Rågsveds moskén* som drivs av en afghansk förening (Islamic center). Deras målsättning är att finnas som ett stöd för

svenska muslimer att erbjuda kunskap om Islam och arbeta för den muslimska gruppen och dess intresse. De betonar också att de vill ”engagera sig positivt för samhällsnytta”.

Bland övriga föreningar kan nämnas *Musketörerna*, en aktiv förening med föreningsstöd och stöd från ett stort antal stiftelser som arbetar med personer som är eller varit i utanförskap, hemlöshet och någon form av beroendeproblematik genom att guida dem rätt i samhället. De har även startat upp Projekt Rågsved. Nämnas kan även *PRO Rågsved Hagsätra* och *SPF Hagsätra - Rågsved*. Båda föreningarna har erhållit föreningsstöd och har verksamhet med socialt och kulturellt innehåll i Rågsved och Hagsätra riktade mot äldre. För de unga finns de tidigare nämnda idrottsföreningarna men även *Bandhagens Scoutkår* som erbjuder scoutverksamhet för barn och unga ibland annat Rågsved.

Malmö: stadsdelarna Fosie och Limhamn-Bunkeflo

Malmö är en stad med cirka 333 000 invånare och här bor en betydligt större andel utrikesfödda än i andra större svenska städer. Malmö brukar ofta benämnas som en transitstad, dvs. att många människor bor där något enstaka år men flyttar sen vidare. I Malmökommissionens slutrapport lyfts denna aspekt fram som en central utgångspunkt för att förstå Malmö som stad och dess problematik

Malmö är en av Europas snabbast växande städer. Staden befolkas av cirka 300 0000 invånare men sett över tid – mellan 1990 och 2008 - har närmare en halv miljon människor bott i staden under ett år eller mer. Detta förklaras av det faktum att det är endast en fjärdedel, 23 procent, som bott kvar i Malmö under hela denna period. Staden fungerar som ankomstort och tillfällig transitplats för vissa, som studentstad för andra, och för en del utgör staden en grund för platsbundenhet för kommande generationer. Ungas dragning till staden som etablerings- och utbildningsort blandas med regionala och transnationella flyttströmmar.

Även på en daglig basis fungerar Malmö som en slags transitstad. Varje dag pendlar 60 000 personer från närliggande kommuner till och från sina arbeten. Detta påverkar både ekonomin och tillväxten i kommunen. I Malmökommissionen lyfts också det dolda Malmö fram som en central problematik i förhållande till Malmö befolkningsstruktur. Begreppet syftar på alla de människor som är osynliga för kommunen och inte finns med i någon statistik. En ökad andel av befolkningen lever vid sidan av etablerade och erkända levnadssätt, i Malmö beräknas denna grupp uppgå till cirka 12 000 personer. Det kan handla om människor som helt enkelt inte finns registrerade på olika etablerade arenor som den officiella arbetsmarknaden, studiesystem eller åtgärder för arbetslösa och sjuka. Därutöver tillkommer personer som lever illegalt i staden, ofta kallade papperslösa personer.

I Malmö är andelen fattiga mycket större än i Stockholm och Göteborg. Enligt en ny rapport från Röda korset finns det 67 procent fler fattiga än rika i Malmö (utifrån nationellt mätta, genomsnittliga siffror). Även barnfattigdomen är högst här i hela Sverige. Andelen arbetslösa är också högre än snittet i Sverige och runt 14 procent saknar arbete (7 procent är Sverigemedel). Skillnaderna är mycket stora mellan utrikesfödda och svenskfödda, och ojämlikheten och inkomstklyftorna växer inom staden.

Genomsnittlige Nydalabo år 2016 tjänade 63,6 procent av vad Malmöbon tjänade, en sänkning från 64,5 procent år 2009. Medför vi delområdet Bellevue i ekvationen blir skillnaderna tydligare. Bellevues genomsnittliga inkomster ökade med 37,4 procent under samma tidsperiod (från 692 701 till 951 995). Gemene Bellevuebo tjänade år 2016 341,3 procent mer än Malmöbon i snitt, och 537,1 % mer än Nydalabon. Boende i en av Malmös rikaste delområden tjänar alltså över fem gånger mer än en Nydalabo, som i sin tur tjänar tre femtedelar av gemene Malmöbo.

Malmö är i jämförelse med Stockholm och Göteborg en relativt liten stad och det finns inte förorter på samma sätt som i andra större städer i Sverige. Det går att ta sig till de olika områdena relativt enkelt och Malmö som stad är koncentrerad. Detta bidrar till att förorterna inte är lika osynliga för innerstadsborna

på det sätt som de är i till exempel Stockholm. Istället är de en integrerad del av staden vilket givetvis påverkar staden som helheten då det finns en tydlig fysisk närhet mellan välbeställda och utsatta områden. Trots denna närhetskänsla så är Malmö känd för sin segregation och utvecklingen verkar peka åt att människor bor i alltmer socioekonomiskt homogena områden. Segregationen är enligt Tapio Salonens rapport för Malmö kommissionen starkt sammankopplat med etnicitet, upplåtelseform av bostäder samt inkomst. Låginkomsthushåll finns framförallt i stadens östra och delvis södra delar och de välbärgade områdena ligger framför allt i stadens västra delar.

I Malmökommissionens slutrapport framkommer det också att finns mycket stora hälsoskillnader mellan personer födda i Sverige och utrikes födda och mellan olika stadsdelar. Detta kan bland annat kopplas till att många saknar arbete menar författarna till rapporten. Av män och kvinnor födda i Irak (största gruppen invandrare i Malmö) har 40 procent utbildning över gymnasienivå, men trots detta var bara 10 procent helt självförsörjande.

Stadsdelarna: Fosie och Limhamn-Bunkeflo

Fram till juni 2013 var Malmö stad uppdelad i tio olika stadsdelar med styrande stadsdelsnämnder, där Fosie och Limhamn-Bunkeflo ingick. Efter detta delades staden upp i stadsområden med egna nämnder och förvaltningar, och ansvaret för de olika verksamheterna som vård- och omsorgsverksamheten, sociala resursnämnden, kultur- och fritidsnämnden flyttades till den sociala resursnämnden. Fosie ingick i stadsområde Söder och Limhamn-Bunkeflo i stadsområde Väster. 2017 avskaffades dock denna samt samtliga stadsområden och istället inrättades en ny central organisation. Delvis handlade detta om att hantera den kraftiga befolkningsökningen (bland annat efter flyktingkrisen) och organisera socialtjänst, vård och omsorg på ett bättre sätt. En av de stora utmaningarna verkar ha varit att få ner kostnaderna för de cirka 10 000 hushåll i Malmö som fick ekonomiskt bistånd (2016).

Inom varje stadsdel finns det olika områden med olika karaktär. I media skrivs det sällan om att en stadsdel har problem. Utan istället skrivs det om områden (ibland även en specifik gata) inom en stadsdel. Områdena i Fosie är ett bra exempel på detta. Här räknas till exempel Lindängen och Nydala som särskilt utsatta områden, det vill säga att de ”kännetecknas av en social problematik och kriminell närvaro som lett till en utbredd obenägenhet att delta i rättsprocessen och svårigheter för polisen att fullgöra sitt uppdrag. Läget anses vara akut.”. Andra områden i stadsdelen omnämns inte alls. Dessa faktorer har gjort att det har varit relativt svårt att få fram en sammanhängande bild av de olika stadsdelarna.

Fosie

Limhamn-Bunkeflo

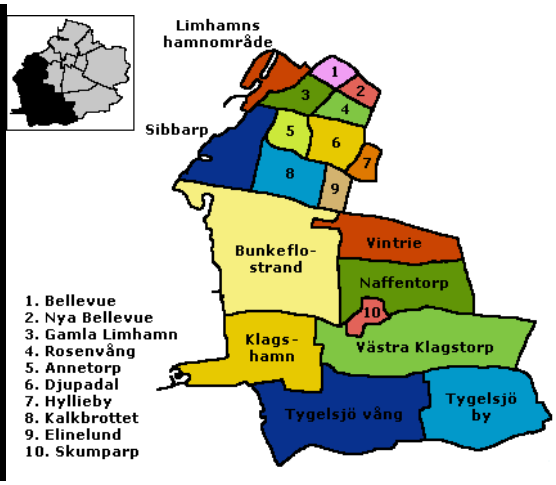

Fosie

I Fosie stadsdel som ligger i södra Malmö bor cirka 46 000 invånare. Det finns 17 delområden, alla med olika karaktär. Ibland brukar Fosie kallas för Malmö i mindre format då det finns ungefär samma typ av variation i boendeformer och befolkningssammansättning som Malmö i stort. Det finns allt från villor och grönområden till industriområden och miljonprogramsområden.

I Fosie ligger områdena Lindängen, Nydala och Hermodsdal vilka räknas som socioekonomisk utsatta områden och även som särskilt utsatta områden av polisen. Dessa tre områdena byggdes under 60- och 70-talet. Nydala och Hermosdal flyter in i Malmös innerstad medan Lindängen är mer avskilt på andra sidan motorvägen. Idag präglas de tre områdena av att en stor majoritet har utländsk härkomst (75-80 procent), inkomstnivån och utbildningsnivån är lägre än snittet och många lever på ekonomiskt bistånd. Den förvärvsarbetande befolkningen i områdena verkar ligga på runt 40 procent. Många av de som tillhör det dolda Malmö bor också här. I alla de tre stadsdelarna har andelen invånare med utländsk härkomst ökat avsevärt under de senaste tjugo åren, befolkningen har blivit yngre och inkomstgapet till de mer välbärgade stadsdelarna i Malmö har vuxit.

En av de positiva aspekterna som lyfts fram bland de boende är grönområdena. Dessvärre upplever många otrygghet på grund av bristande belysning. Den stora majoriteten av bostäder i områdena är hyresrätter och ägs av små privata aktörer. Andra aktörer är MKB (Malmö Stads kommunala fastighetsbolag), Stena fastigheter samt Fastighets AB Trianon. En av de största utmaningarna för stadsdelen verkar handla om människors boendesituation, bland annat trångboddhet och oro för vräkning. Enligt rektorn på Hermodsdalskolan är detta ett av de större problemen för eleverna på skolan. Det finns indikationer i Röda korsets rapport att de privata hyresvärdarna inte sköter området och fastigheterna, vilket påverkar de boende mycket negativt och det finns ett utbrett missnöje. Även Nydalatorget; Hermodsdalstorget och Lindängen centrum verkar vara dåligt skötta och även detta verkar bero på att lokalerna ägs av små privata aktörer.

I media så har områdena framför allt blivit förknippade med våld, skjutningar, gängkriminalitet, bilbränder och en generell ökad otrygghet. Enligt rapporten som Röda korset gjort i de tre områdena så upplever boende att mediabilden av områdena är överdriven. Många menar att det inte alls är så illa. Men trots detta så upplevs otryggheten som ett stort problem.

Civilsamhället och näringslivet i Fosie

Nedanför lyfter vi fram några av de aktörer som är verksamma i Fosie – i flera fall rör det företag, föreningar och kommunala verksamheter där vi också har genomfört intervjuer. I Röda korsets rapport så finns en hel översikt på alla aktörer i området (s 24 ff i https://malmo.se/download/18.486b3990169a51c37f8f298/1554883988745/Bilaga+1_Kartla%CC%88gning+NHL_Malmo%CC%88kretsen+av+SRK.pdf)

Fastighetsbolag som *MKB* och *Stena fastigheter* har varit mycket engagerade i att stärka stadsdelen. De samarbetar med andra aktörer och utför allt från gårdsaktiviteter, nattvandringar till att stötta ungdomsverksamhet. Arbetet verkar ske i samverkan med bland annat Hela Malmö, polisen, fritidsgårdar i stadsdelen och Malmö Stad. *Gatukraft* är en organisation som arbetar för den sociala och fysiska upprustningen av Lindängen

Även det religiösa och sekulära civilsamhället är aktivt, bland annat *Huda Moskén* som arbetar med integration i stadsdelen. De ger bland annat kurser i hur man ska leva som muslim i ett svenskt samhälle, och har verksamheter för kvinnor och stöttar nyanlända flyktingar. *Mötesplats Nydala* är en öppen mötesplats för pensionärer som arbetar i samarbete med bland annat MKB. *Motettens Folkets Hus* är en viktig mötesplats med kulturella, politiska, och sociala aktiviteter för alla åldrar, och *Hela Malmö* är social mötesplats för framförallt barn och ungdomar.

Bland företagen i Fosie sticker framför allt *ICA Hermodsdal* ut. Det är både ett företag i området och djupt delaktiga i Hermodsdal lokala gemenskap. De ger stöd till socialt engagerade verksamheter i området och anställer medarbetare som i sin mångfald ger uttryck för områdets kulturella sammansättning.

Vad gäller den kommunala verksamheten kan nämnas *Allaktivitethusen* – en av de mest omtalade verksamheterna i området. Aktiviteter organiseras för ungdomar och barn efter skoltid i skollokaler. Lindängeskolan allaktivitetshus startade 2011 och 2013 startades ännu ett allaktivitetshus på Hermodsdalsskolan. Verksamheten har vunnit många priser. Nämnas kan även Communities that Care (CTC), ett styrsystem för socialt preventionsarbete och en del av Malmökommissionens arbete

Limhamn-Bunkeflo

Limhamn-Bunkeflo är den välbärgade stadsdelen som sträcker ut sig längs med kusten i västra Malmö. Här bor runt 45 000 invånare. En typisk invånare i stadsdelen bor med sin familj i en stor äganderätt (bara 1 procent är trångbodda), har en bra utbildning, bra jobb, bra inkomst och är medlem i en av de många idrottsföreningarna. De som bor här lever i snitt åtta år längre än om de som bor i södra Malmö.

Stadsdelen består av en mängd olika områden med olika karaktär. Limhamn beskrivs till exempel som en småstad i staden och i Annestad finns flerbostadshus och radhus. Utöver detta finns det jordbruksmark med lantbruk. Victoria Park som ligger i stadsdelen är en av Sveriges första livsstilsboende och har ibland kallats ”gated community”. Här finns tennis, bibliotek, vinkällare, delikatessbutik, spa-anläggning dygnet-runtbevakning av vaktbolag. I en avhandling från 2015 visar bostadsforskaren Ann Rodenstedt hur priviligierade grupper är delaktiga i segregationen. I Victoria Park och det exklusiva äldre villaområdet Bellevue bor människor framför allt av trygghetsskäl och enligt Rodenstedt så köper delvis människor i dessa områden sin egen trygghet.

Limhamn och Bellevue räknas som några av Malmös mest välbärgade områden och här är människor välutbildade och invånare i Limhamn har Malmös högsta disponibla inkomster. Enligt en artikel i Sydsvenskan är bilden av Limhamns invånare följande - Rika, röststarka och rasistiska. Syndromet Not In My Back Yard hävdar skribenten av artikeln också kännetecknar Limhamn, det vill säga att man gärna är engagerad i samhället och stöttar sociala verksamheter så länge det inte påverkar den egna närmiljön. Ett

exempel på NIMBY-fenomenet var år 2010 när högstadieelever från Kroksbäcks, en av Malmös mest invandrartäta skolor, skulle flytta till Linnéskolan i Limhamn under pågående renovering och det blev högljudda protester. Föräldrarna var tydliga med att de inte ville att deras barn skulle utsättas för ett integrationsexperiment. Flytten av eleverna visade sig var lyckad för eleverna från Krokbäcks skolan då 80 procent fick gymnasiebehörighet (40 procent fler än tidigare). Limhamn blev också omtalat i media 2006 när några pappor startade ett medborgargarde ("Arga papporna") för att skydda områdets barn från "ligorna från förorterna". Det slutade dock med att de anmäldes då de misshandlat oskyldiga ungdomar.

Överlag så verkar människor i Limhamn-Bunkeflo känna sig trygga – men bara i närområdet. Enligt en undersökning från 2015 känner sig barnfamiljer mest trygga i närområdet i hela Malmö, men minst trygga i Malmö generellt, vilket på ett tydligt sätt speglar den tydliga och växande segregationen i Malmö.

Civilsamhället, företag och nätverk i Limhamn-Bunkeflo

På Limhamn är ett samverkansinitiativ mellan staden, fastighetsägare, handel, näringsliv och ideella föreningar för att utveckla Limhamn till en attraktiv, hållbar stadsdel och efterfrågad turistdestination
Folketshus Limhamn utgör en samlingsplats för en stor del av Limhamns föreningar (kultur, friskvård, barnaktiviteter, pensionärsverksamhet mm).
IF Limhamn Bunkeflo är Skånes största fotbollsförening med över 1400 barn och ungdomar samt en av Sveriges största damfotbollsklubbar

Slutsatserna i Malmökommissionens slutrapport (2014) var att staden behövde arbeta mer stadsövergripande med jämlikhet på olika nivåer, till exempel med jämlikhet i bostadsmarknaden. Det behövdes också utökande 'kunskapsallianser' mellan föreningsliv, kommun och företag med mera. Enligt Röda korsets rapport fanns det en tydlig förändringsvilja hos Malmökommissionen men det verkar likväl oklart hur de olika rekommendationerna har eller kommer att implementeras.

En vanlig mediabild av Malmö är att gängkriminaliteten växer. Detta verkar till viss del stämma då en klar majoritet av skjutningarna i Malmö är kopplade till olika gänguppgörelser. Våldet är dock tydligt koncentrerat till ett fåtal områden i Malmö. Till exempel skedde hälften av alla skjutningar i Malmö under 2016 i Lindängen (som är en del av Fosie). Dock, som Tapio Salonen m.fl. skriver i sin rapport, så finns det en annan bild av Malmö, än kriminalitet och segregation, som handlar om tillväxt och expansion:

(Malmös) framsida kopplas vanligtvis till stora infrastruktursatsningar som Öresundsbron, Citytunneln, nydanande nybyggnationssatsningar i bl.a. Västra hamnen och Hyllie och tillkomsten av Malmö högskola – sedermera universitet. Utan tvekan har framväxten av många nya arbetstillfällen inom media, datorteknik och avancerade servicetjänster förstärkt bilden av en hipp och kosmopolitisk nod i en globaliserad värld. (Salonen, 2019, s. 3).

Resultat från intervjuerna

Som framgår av rapporten så långt framträder åtta väldigt olika kommuner och stadsdelar i denna undersökning. Vad som blir tydligt är att tillit, trygghet och framtidstro är kopplad till *den institutionella infrastrukturens täthet och stabilitet*. I kommunerna Piteå och Lessebo och stadsdelarna Södermalm och Limhamn-Bunkeflo är lokalsamhället präglat av såväl en rik närvaro som ett fruktbart samarbete mellan kommun och stad, å ena sidan, och näringsliv och civilsamhälle, å den andra, något som skapar goda förutsättning för enskilda medborgare. Den institutionella infrastrukturen är stark och medborgarna besitter ett stort kulturellt och socialt kapital – och är även priviligierade rent ekonomiskt. I kommunerna Ronneby och Ljusnarsberg samt stadsdelarna Rågsved och Fosie framträder den motsatta bilden. Otrygghet och misstro tycks vara kopplad till lokalstatens tillbakadragande – ibland även frånvaro. Till detta kommer svagheter gällande näringslivet, såväl frånvaron av arbetstillfällen som en avsaknad av företag och kommers. Även om det finns föreningar och goda intentioner från den politiska ledningen och dess tjänstemän, så saknas även delar av den civila institutionella infrastrukturen. Tillika saknas till del

det sociala och kulturella kapital hos medborgarna som är nödvändigt för inkludering och integration enligt det svenska samhällskontraktets fundamentala logiker. Inkomsterna är lägre, arbetslösheten högre, brottsligheten är större, tryggheten och tilliten lägre.

För att levandegöra dessa förhållanden och skillnader presenterar vi här vittnesmål från våra informanter. Som framgick från beskrivningen ovan har vi valt ut informanter från såväl *lokalstat* som *det lokala näringslivet* och *den lokala föreningsvärlden*. Vad som följer nedan är exempel från Fosie i Malmö där vi valt ut ett antal röster som representerar och levandegör aspekter på lokalsamhället inte bara i Malmö utan även i våra andra kommuner och stadsdelar. I centrum har vi valt att ställa enskilda individer och deras berättelser utifrån vår frågemall (som vi detaljerat ovan i avsnittet ”Metodval”). I samband med publicering av våra resultat kommer vi att använda våra informanters namn bara om de ger medgivande till detta. I denna rapport benämner vi dem bara abstrakt (”köpmannen”, ”diakonen”, ”kulturarbetaren”, ”den bosociala utvecklaren”).

A: Den bosociala utvecklaren AA: ”Alla våra härliga institutioner som demokratin vilar på”

Ett återkommande tema i våra samtal med informanter är det vi kallar den institutionella infrastrukturen. Ett citat från en de personer som arbetar för ett av Malmös stora bostadsbolag är talande. Vi bad henne förklara vad tillit betyder för henne och hur tillit skapas och bevaras kontra undergrävs och försvagas i hennes erfarenhet. ”Jag tror att den beror på din sociala identitet i Malmö. Om du känner dig delaktig i samhället eller om du känner att du står utanför.” Vi bad henne att utveckla detta resonemang lite, och då svarade hon att:

> Jo, det betyder att jag har stor social tillit, men systemet har inte svikit mig personligen så många gånger. Så därför så känner jag att jag har en tillit till både mina grannar och till människor på gatan. Jag går hem mitt i natten själv för jag känner tillit till min stad, men det är inte alla som känner så beroende på vad man har varit med om och så vidare. Och jag tror att … ja, jag tror att tilliten fallerar när man känner att man har blivit sviken.

Vi pressade AA då lite vad gäller ”systemet”; vad betyder det? Då svarade hon kärnfullt: ”Det är alla våra härliga institutioner som demokratin vilar på.” Som exempel gav hon sedan polisen, socialen, försäkringskassan, regeringen, FN. Din chef. Olika system. Vi pratade vidare om detta och om hur dessa institutioner kan upplevas olika för olika individer beroende på deras maktställning i samhället.

Hon noterade att det är en skillnad mellan att ha som primär erfarenhet av institutioner en bra skola och ett välfungerande universitet kontra ”sin dagliga institutionella kontakt med socialen.” I det ena fallet bygger det på jämlikhet och tillit, i det andra handlar det om ifrågasättande och kontroll. Och kontroll kan ju uppfattas som tillitens motsats.

Det skötsamma arbetets primat: Skola, arbete, trygghet

Våra informanter från bostadsbolaget lyfte också fram sitt samarbete med andra aktörer och institutioner för att kunna befrämja trygghet och tillit. I detta sammanhang betonade man triaden skola-arbete-trygghet. I sitt arbete med vad de kallar sina ”kunder” som bor i bestånd i utsatta områden ser de tydliga kopplingar mellan skola och arbete å ena sidan och trygghet i bostadsområdet å den andra sidan. Av detta skäl söker man att uppmuntra ungdomar att satsa på skolan och att erbjuda kanaler in i arbetslivet för de lite äldre.

> Har vi områden där arbetslösheten är hög, då etablerar vi kontakter med Arbetsförmedlingen. Så att vi kan påbörja aktiviteter och skapa jobb ute i ett visst område där vi ser att behovet är enormt stort.

I detta sammanhang agerar man också som en ersättning för Arbetsförmedlingen som inte längre har kontor utspridda lokalt som tidigare.

> Förr var det enklare. Man kunde skapa relationer lokalt. Men nu är allting samlat under ett hus inne i stan, vilket också gör att många inte orkar ta sig dit. Så att det vi gör är att skapa möten. Vi ser till att Arbetsförmedlingen kommer ut i våra områden, till våra kontor. (…) Vi sitter i möten, bjuder ner kunderna och säger ”nu är Arbetsförmedlingen här, kom in. Är ni inte inskrivna så blir ni inskrivna”. Vi har jobb, eller här är en kampanj med att Arbetsförmedlingen söker folk och så löser vi det. Vi ordnar projekt för att våra kunder ska kunna få ett jobb.

I andra områden är det skolan som gäller i första hand. Här jobbar de ”med olika aktörer där vi bidrar med både pengar och kontakter:

> Alltså oftast är det pengar vi brukar bidra med, för att till exempel ha läxhjälp på skolor, där skolor inte har möjlighet att erbjuda läxhjälpen själv. Och där har vi gått in och sagt att … Ja, men då samarbetar vi till exempel med stiftelsen *Läxhjälpen* på vissa skolor. Vi samarbetar med en annan organisation som heter *Drivkraft Malmö*, som finns på många skolor.

Ibland blir kopplingen mellan skola och sysselsättning konkret, och detta i ett sammanhang där det inte bara handlar om god vilja och hjälp utan även om ömsesidighet och krav på motprestation.

> Men när vi går in och ska samverka kring de här frågorna så är det inte bara så att vi lämnar pengar och säger ”ja, men nu kan ni gå in och göra det” och så blir det jättebra, utan det är alltid motprestation från barnen som deltar. Föräldrarna blir kontrakterade tillsammans med barnen och skolan. Klarar man av våra krav så erbjuder vi sommarjobb. Så just nu, i måndags, så har vi 77 barn som är ute och sommarjobbar hos oss tack vare vårt arbete.

Arbetet med skola och sysselsättning har som indirekt mål att skapa tillit och trygghet genom att inkludera individer i det skötsamma arbetes gemenskap. Vad sedan gällde det konkreta trygghetsarbetet berättade hon om ett annat samarbete, med vad hon kallar ett ”trygghetsföretag” som heter Tamira.

> De börjar jobba från 19 till 04 eller 05, beroende på vilken dag det är. Då är de ute och ronderar. De kan få samtal från en av oss som säger så här ”du, det är lite oroligt på Nydalatorget. Kan ni hänga där i två timmar?”

Vi frågade om detta var ett bevakningsföretag – likt Securitas – men då svarade hon att ”nej”, detta är ett ”socialt företag” där alla är pedagoger eller psykologer som är vana vid att arbeta med ungdomar. ”Det handlar om att skapa trygghet genom att där är vuxna individer som är ute och rör sig.”

B: Kulturarbetaren BB: Skolan som trygghetszon

Vi har redan hört om vikten av skolan som en inkörsport i samhället. Men skolan – och dess lokaler – kan också ha en roll bortom den reguljära skolverksamheten. Ett av de mer omtalade projekten för att skapa trygghet i stadsdelen Fosie och områdena Lindängen och Hermodsdal är de så kallade allaktivitetshusen. Projektet, som med tiden kommit att utvecklas och spridas i Malmö, hade enligt BB, den medarbetare som vi talade med, från början som mål att ”få kvinnor och flickor att vara mer aktiva i föreningsliv och mer aktiva på sin fritid helt enkelt.”

> Ja, för man såg ju då att när man kollade på de föreningar som redan fanns här … Det var ju fotbollsförening, BK Olympic, och sen var det en handbollsförening. Och då såg man att 90 % av deltagarna där var män och pojkar.

Nästa steg var att göra en undersökning om hur man skulle kunna attrahera flickorna också. Då fann man att problemet var att för många flickor var det svårt att få lämna hemmet efter skolan.

> De som jobbade då, de gick ut och gjorde en undersökning då, och frågade, "Ja, men hur är ni aktiva, var är ni aktiva och vad skulle ni vilja?" Alltså, om ni nu inte är aktiva, vad skulle ni vilja ha? Och då kom de fram till att en av nycklarna till att framför allt flickor skulle kunna delta, det var att det var i skolans lokaler. För då var det väldigt lätt att när man väl slutar skolan, så stannar du bara kvar, och så har du en aktivitet.

Att kunna stanna kvar i skolan eller besöka på kvällar och helgen var en nyckel. BB noterade att detta var "en faktor som var jätteviktigt, att det var i skolan." Och, fortsatte hon, detta kunde inkludera även föräldrar, inte minst mödrarna. "Vi kom igång ganska tidigt med att föräldrar också kunde ha aktiviteter, och att då föräldrar kommer in i skolan och är i skolans lokaler på kvällar och helger. Det är en av de grejerna som har lett till ökad trygghet."

Detta var ett viktigt steg framåt då Lindängen i allmänhet är ett otryggt område för såväl unga som vuxna. Inte minst är det privatägda Lindängen centrum misskött och nedgånget.

> Det är gropar i asfalten och det görs inte vid. Lampor byts inte ut på flera månader, så att det blir mörkt på vintern. Alltså, så där. Så det har skapats en väldigt otrygg plats utifrån det. Och att det då också har varit ganska fritt vilka aktörer som kommer in på centrum. Alltså, för att driva näringar liksom. Så att där tror jag att det finns en otrygghet i det. För att centrumet måste alla passera. Det är matbutiken, det är bankomat, apotek. Så att alla boenden på Lindängen behöver ju passera det nästan dagligen. Och samtidigt är det ganska misskött, och det är otryggt. Ja, det känns ju själv när man går där, att det är liksom ….. ingen trevlig plats.

Otryggheten är kopplad till droghandel och annan kriminalitet, menade BB vidare, vilket fick oss att ställa frågor om skolan och allaktivitetshusets kontakter och samarbete med polisen. Här visade det sig dock att kontakterna framför allt ägde rum när något speciellt hade hänt. Hon berättade då om en incident för ett par veckor sedan då "en av våra deltagares bror blev skjuten. Den här killen är 14 år, som är deltagare hos oss."

> Han överlevde. Men då tänker man ju, vem vill han prata med? Man kan absolut sätta in krisstöd och så vidare. Men det här dagliga, att orka komma till skolan, veta att det finns någon som du känner som faktiskt kan sitta ner och bara vara med dig. Alltså, jag tror att det är den biten som … För polisen … Här tyvärr så finns det inte jättestark tilltro bland unga till polisen. Och jag tror inte att det är det de pratar om i första hand heller.

Finns det något tilltro och tillit alls, frågade vi då. Svaret blev tämligen negativt.

> Jag vill ju tro det. Alltså, att när det väl gäller så tror jag ändå att de tänker att polisen gör det de ska. Men det är många ungdomar … Man pratar ju mycket om det här med rasprofilering och misstänklighetsgörande av unga eller ungdomar beroende på hur de ser ut och hur de klär sig, hur de rör sig. Att det är många som känner sig misstänkliggjorda, och kanske blir stoppade utifrån faktorer som … Ja, men det kan vara att man har en viss typ av väska eller liksom så här. Det pratar de mycket om.

Skolan som brygga till vuxenvärlden: föreningsvärlden och arbetsmarknaden

Att skolan är viktig för att förbereda ungdomar för vuxenlivet är ju närmst en självklarhet, men, undrade vi, hur explicit och konkret var bryggan mellan skolans värld och vuxenlivet? Hur arbetade man mot föreningar och företag? Det visade sig att ett sådant arbete existerade, riktat mot boende på

området som driver egna föreningar eller nätverk. BB berättar att ”vi en samordnare hos oss som endast jobbar med den verksamheten.”

> De behöver inte vara registrerade föreningar. Är du boende i området så kan du komma till oss och säga att jag vill starta fotboll för män 40 plus. Då vill vi uppmuntra det, och då tittar man på okej, liksom vilka är det? Är det du som är ledare? Är det du som kommer att liksom vara där och öppna och så där? Och så försökte vi ge tillgång till lokaler. Och då är det framför allt skolans lokaler, men det kan också vara andra kommunala verksamheters lokaler på området. Och så testar vi alltid. Det är vår vision att vi vill testa. Så vi tror att det funkar. Och då får de nycklar och så där, och så har de sin egen grupp. Och är de fler än tio personer så kan de söka ett bidrag från oss också. Och det behöver inte just i fotboll. Vi har matlagningsgrupper till exempel. Så att man kan köpa in varor och så.

”Vi har framför allt två stora föreningar som vi arbetar mot,” fortsätter BB. De är över 60 personer som träffas flera gånger i veckan: En kinesisk kulturförening och en ghaniansk som träffas hela dagar här i skolan och lagar mat.

> De kanske dansar, har möten och så vidare. Så att på det sättet så ger vi ju möjligheter för föreningar att bedriva sin verksamhet. Och då är det alla åldrar ofta i de här.

Vidare berättar BB om att de har kontakter med Skåneidrotten som explicit ”vill jobba med idrottssvaga områden, där de också går in och kan stötta om man vill nu.” Om man är ungdom här, fortsätter hon, ”kanske är 18-19 år och man vill börja med att hålla på med någonting.”

Vad gäller företagare, noterar BB att ”vi har inte jättemycket.” Problem med företagen är enligt henne dels att det saknas etablerade kontaktnät, dels ”att vi inte får ta emot sponsring.” Med fastighetsägarna finns det dock mycket kontakt – något vi redan hörde i samtalet med den bosociala utvecklaren AA ovan. Åter är det arbete och arbetsmarknad som står i centrum.

> På initiativ av Stena fastigheter så startade vi något som vi kallade *Världens bästa arbetsmarknad*. Det var inför förra sommaren som vi startade, och det handlade om att man ville skapa världens bästa arbetsmarknad för ungdomar boende på Lindängen och Hermodsdal. För att man ville liksom vända lite bilden av de här områdena och tänka att det är här ni hittar de bästa sommarjobbarna. Det är här ni hittar de bästa praktikanterna och så vidare. Och då ville man göra en del insatser. Till exempel så har ju Stena en hel del sommarjobb. Alltså, man jobbar med fastigheterna och så. Och så gick de ut och frågade, okej, men andra verksamheter, vad kan ni göra? Så att då försökte man tillsätta framför allt ungdomar från områdena och sen så gjorde vi en arbets… Vad säger man? En jobbmässa. I februari hade vi den, som riktade sig då … Ja, men ungdomar, 15 år och uppåt. Så det finns en kraft och en vilja liksom.

Detta lät ju lovande, men vi kunde inte låta bli att ställa frågan: Hur gick det sedan? BB skrattade till, och fortsatte sedan: ”Stena har anställt en hel del så klart. Sen så bjöd vi in flera. Till exempel Sommarscen, de söker ju sina sommarvärdar som också anställde flera härifrån. Så att en hel del har ju fått jobb så. Jag har faktiskt ingen exakt siffra på hur det har gått.”

Övergången från skola och allaktivitetshus till arbete och vidare utbildning är dock inte helt oproblematisk, noterar BB. ”Det blir en krock för att de kommer till ett mer akademiskt gymnasium. De har varit någon här. De har varit någon cool här. Sen börjar du gymnasiet och de värdena som är här är inte samma när du börjar på Borgar eller Latin eller något annat gymnasium.” Så då, fortsätter hon, ”då blir det platt fall. Många hoppar av gymnasiet.”

Detta gäller framför allt killarna medan tjejerna klarar sig bättre. Fördelen med allaktivitetshuset är att man kan hålla kontakt även efter att eleverna lämnat skolan.

> Vi säger att ni har alltid en plats hos oss. Vill ni fortsätta med era grupper så är ni välkomna att göra det till höstterminen även när ni går i gymnasiet. Och den gruppen kallar vi *After school*. Och då har vi flera grupper då som kan träffas en gång i veckan eller varannan vecka eller en gång i månaden. Och det betyder att vi fortfarande har en kontakt med dem och ser vad som händer. Och som sagt, då har vi faktiskt haft nyligen en grupp där fem av killarna hoppade av gymnasiet. Och då … Vi fångade ju upp dem. Alltså, vi bara … Det här … Ni måste hitta en väg tillbaka liksom. Och då har vi kontakt med Jobb Malmö. Det finns handläggare som endast är ute efter just den här typen, som inte finns någonstans. Alltså, de hoppar av gymnasiet, de har inte socialbidrag. Alltså, de finns i ett vakuum. Och man vet inte hur de försörjer sig. Är det deras föräldrar som försörjer eller försörjer de sig på något annat sätt? Kanske något kriminellt?

Resultaten från experimenten med allaktivitetshus har varit bra nog att de har vunnit BRIS-priset och att modellen har spridits sig i Malmö – och tanken finns att det inte bara ska gälla i utsatta områden. Kopplingen till skolan är fortsatt viktig. BB avslutar intervjun med att deklarera:

> I alla kulturer så ses skolan som något positivt och som en trygg plats. Det är ingen förälder som kommer att säga att mina barn ska inte gå till skolan. Det gör att vi har en jättefördel. Det är det fritidsgårdarna kämpar med.

C: Diakonen CC: Att arbeta med försoning på våldets frontlinjer

CC är diakon i Fosie där hon arbetar bland annat i det så kallade NHL-området, Nydala, Hermodsdal, Lindängen. Hon är också medarbetare i en ideell organisation som heter *Försoningsgruppen*.

> Vi jobbar inne på anstalterna med en metod som kallas restorative justice, eller reparativ rättvisa. Och nu sen i höstas så har vi utvecklat programmet, och börjat ha den utanför murarna. För det har också med tillit och trygghet att göra.

På frågan om hur hon ser på tillit och trygghet i Malmö och Fosie, får vi åter ett svar som är återkommande: ”både och, hela tiden.” Å ena sidan är hennes spontana svar ”att det är bra ställt med tryggheten och tilliten. Det är mitt spontana, hjärtliga svar, som kommer direkt.” Å andra sidan berättar hon att hon bär på larm i jobbet och att hon ”även tar del av mängder med fruktansvärda berättelser av våld.”

Dessutom är CC också med i projektet *Sluta skjut*:

> Jag är Svenska kyrkans representant där. Och killarna … Då visar man sig för de killarna som utför det här mest grövsta våldet i Malmö. Och så … Hade jag varit otrygg så hade jag inte ställt upp på det, och det är ingen annan som vill vara med på det. Antagligen för det … vi får inga fler från kyrkan. Och de ser mig, och jag möter killarna på bussen. Jag har gjort det, och då har mitt hjärta hoppat till. Men jag är inte så pass rädd. Och jag kanske är naiv, men samtidigt så anser jag mig inte vara en jättenaiv person. Och jag är så pass trygg att jag kan fråga personen bredvid mig på Espresso House, ”kan du vakta min dator när jag går på toaletten”.

Men hennes tillit har sina gränser – kanske man säga att hennes tillit är platsberoende och att hon äger både ett mod och en social intelligens som vägleder henne och får henne att framstå som allt annat än naiv och godtrogen. CC fortsätter att berätta:

> Och ändå så skulle jag säga, de jag är rädd för, det är män. Alltså, därför … Jag är ändå väldigt uppmärksam, jag vet precis vilka gator skjutningar har varit på, där den blev våldtagen, där de sköt i

> balkongen, vilka andra … Alltså, jag vet precis gatorna jag rör mig på, uppe där jag jobbar. Så jag är uppmärksam, och jag tänker när jag hör ett ljud att det är en bomb. Det är det första jag tänker på. Jag tänker inte på att det är en smällare.

Hon förklarar också att sedan en två, tre år sedan har hon en ”uppmärksamhet och en medvetenhet på ett helt annat plan.” Det har, säger CC, hitintills inte hindrat mig (i mitt arbete). Men, menar hon, är hon väldigt säker på att om en person själv skulle bli själv misshandlad, till exempel, så skulle antagligen tilliten raseras totalt. Vi ber henne att utveckla detta:

> Ja, det är jag väldigt övertygad om. För att jag träffar många kvinnor som är utsatta av våld, eller inbrott. Och det påverkar en grundligt. Man blir jätterädd för vissa saker. Så jag gissar att jag också skulle bli det. Men hitintills så har jag klarat mig. Så. Och jag är av den bestämda åsikten, där är jag väldigt envis, att jag vill inte att rädsla ska styra. Så att det är därför jag jobbar aktivt … Det har jag fått som arbetsuppgift nu, att bygga just trygghet och tillit med andra aktörer. Så vi vill röra oss mycket mer utanför kyrkans byggnad. Alltså, på gatorna.

Vi blir nyfikna på vad CC säger om ”andra aktörer” – vilka är de? CC förklarar då att det främst handlar om det Islamiska förbundet och Studieförbundet Ibn Rushd och inte minst om den person som är såväl ordförande i Islamiska förbundet som studiekonsulent på Ibn Rushd. ”Det är han som … han är drivande”, fortsätter hon. Vidare nämner hon Framtidens hus på Lindängen och då visar det sig att en annan samarbetsaktör som CC jobbar med är allaktivitetshuset där BB arbetar. Känslan växer av att Malmö på sitt sätt är litet; att det finns en nätverk inom föreningsliv, stad och näringsliv där många trådar kopplar samman.

Vi noterar detta för CC och då svarar hon spontant att ”där är många fler. Det är jättemånga. Ska jag fortsätta?” Vi skrattar och svarar, ja det ska du verkligen. Då rabblar hon snabbt upp Räddningstjänsten, MKB, Stena, Trianon, Victoria Park. Så alla fastighetsbolag. Hon pekar på deras roll för att återupprätta fastigheter som är förfallna. Och vi nämner då vårt samtal med AA.

Men det slutar inte där för CC – till fastighetsbolagen och de religiösa samfunden och bildningsförbunden lägger hon andra aktörer i sitt breda nätverk:

> Och sen, det är Familjecentralen, det är såna här familjehus, och sen är det RSMH, och sen är det Kvinnors nätverk på Lindängen. Alltså, det är ideella föreningar. Polisen. Områdespoliserna är väldigt aktiva. Sen har vi massa mindre föreningar. Alltså, det är många projektföreningar också, det är ganska många.

Vi pressar henne sedan lite att tala mer om samarbetet med staden och myndigheterna.

> Ända sen jag började jobba där för fyra år sen så har jag haft ett stort frågetecken kring detta. När det sker en våldshandling, med en skjutning säger vi. Så har jag tänkt att då är det krisstöd. Ja, där, då bygger man upp ett mobilt team, då finns man på minnesplatsen som … För det skapas alltid minnesplatser. Det är blommor, det är ljus, det är massa dikter och det är … folk är där varje dag i många dagar, liksom. Folk har någon koppling till det här grannskapet, man gick i skolan med den, ”det var min brors bästa kompis”, det var … Där är ingen. Så när det akuta skedet är över, när avspärrningarna är borta, massmedia har slutat skriva, så är alla som bor i området fortfarande oerhört drabbade.

Vi ber henne att fortsätta; menar hon att Malmö stad inte är där, att staden försvinner?

> Ja, för de har inte det arbetet. Då kan de lämna ut en lapp att ta kontakt med stödcentrum till brottsofferjouren i centrum. Men våra församlingsmedlemmar och medborgare, de söker sig

> extremt sällan ner till centrum. Och många har en otillit till myndigheter. Så om till exempel kyrkan eller allaktivitetshuset är där så känner de någon av oss. Och då är det lättare att börja prata lite grann. Då kan vi vara brobyggare. För vi kanske inte är professionella just att prata om rån, eller vad det nu kan vara. Och då kan vi i så fall … då är det lättare för dem att ta emot den hjälpen.

CC ser positivt på sin och de frivilligas roll, men menar ändå att staden borde kunna tänka om vad gäller sitt eget engagemang, inte minst i ett lite längre perspektiv.

> Det har stört mig väldigt mycket, att varför räknas inte skjutning som en händelse. Så då har vi legat på. Och så hittade jag Islamiska förbundet … och Röda korset, har jag glömt, de är jätteaktiva. Och det visar sig att på alla såna här stormöten har vi suttit så att säga med dem. De håller också på och opponerar sig, och undrar ”vad gör Malmö stad?”, liksom. Så då har vi blivit inbjudna och så har Malmö stad försökt lyssna, och så har de liksom erkänt på något sätt att ”nej, en händelse, nummer ett, det är typ översvämning tre meter, brand”. Jag bara, ”men herregud, vad är det vi har för syn på människor som dör?” Liksom, det är människor som dör. Och man har inte ett aktivt krisarbete efteråt. Alltså, det efterarbetet är minst lika viktigt som det akuta. Så där har vi drivit på. Så jag är jättespänd på att se om det verkligen kommer skrida till handling på riktigt.

Samtidigt vill CC betona att hon och hennes olika grupper har haft ett väldigt bra samarbete med Malmö stad. Och fokus är nu, säger hon, att vi inte är med i det akuta om inte Malmö stad önskar oss där. Det är polis, räddningstjänst och Malmö stads krisarbete.

> Men de vill gärna ha hjälp med oss i efterarbetet. För de ser också att vi känner personer bättre än dem, och att ja, vi är där på plats. Och vi lämnar inte stället. Det är vad jag vill förmedla. Vi finns kvar, vi finns kvar, vi finns kvar. Så när skjutningen är över och … så är vi ändå där på plats. För att ofta så kommer det efteråt. Och det jag har märkt, det är också att det är många med PTSD. Det är många från krigshärjade länder. Hör de en skjutning så går det i gång något, liksom.

Att erkänna det katastrofala tillståndet men ändå älska Malmö

CC är full av berättelser – både om fasansfullt våld och behjärtansvärt samarbete för att hela och försona. Likt andra vi talat med menade hon att det numera finns en större vilja att erkänna vilken katastrof det är med alla ”händelser” som drabbar människorna i områden som Fosie. Länge fanns det två bilder som ställdes mot varandra; dels Malmö som framtidstaden med en spännande och innovativ mångkultur, dels den negativa som fokuserade på våld, skjutningar, sprängningar, segregering. Ghetton för de som hamnat utanför, grindsamhällen för de som var vinnare. Nu, menar CC, finns det en större vilja att samtidigt erkänna katastrofen och ändå älska Malmö. ”Käresta stad,” som hon uttrycker det.

> Men det här med framtiden. Den är väldigt svår. Men jag tror ett steg till en bra framtid är det här att erkänna krasst. Och det är nummer ett i allt försoningsarbete. Det är huvudgrejen. Det blir ingen försoning om inte en part erkänner. Erkänner. Någon måste ta ansvaret och säga, ”ja, det blev fel”. Och jag har inte lyckats. För att just då kan det börja. Så därför uppmuntrar jag krassheten.

CC fortsätter med att säga att så länge man fastnar i det här med att ”nej, men vi vill inte att den här bilden av Malmö ska spridas, och vi har det väl ändå bra,” ja då ”har man inte påbörjat försoningsarbetet. För vi har det inte alltid så bra:”

> Det har vi ju inte om folk dör, och barn ser när det rinner blod ut från en hjärna för att de står och tittar på när folk dör. Det är helt sinnessjukt.

D: Köpmannen DD: Tillitsskaparen som får skapa sin egen trygghet

Så långt har vi främst talat om föreningslivet och dess eldsjälar och de som jobbar i offentlig sektor, som skolor, allaktivitetshus, Svenska kyrkan eller företag som står Malmö stad nära. Om och om igen har vi fått höra om vikten av tillit och trygghet och inte minst hur viktigt arbete är för inkludering och integration. Nu ska vi vända oss till ett klassiskt företag vars enda egentliga mål är att driva en affär och att gå med vinst.

Inte så att företag inte skulle vara ”sociala” – tvärtom är företag kanske de institutioner som mer än andra av nödvändighet är inbäddade i sociala och ekonomiska relationer som är präglade av ömsesidighet. Dock är det ändå så att när det kommer till frågor om att motarbeta utanförskap, arbetslöshet, rasism och exkludering så ses det ofta som först och främst en fråga för politiken, kanske med föreningar och organisationer som juniora partners och underleverantörer av socialt och kulturellt kapital. Men ser vi till den krassa, faktiska, ekonomiska verkligheten så är det så att ett samhälle av svenskt snitt i grunden är ett marknadssamhälle. Ingen välfärd utan välstånd. Om vägen in i samhället är anställning och ”riktiga” jobb finns alla skäl att flytta blicken mot näringslivet. Hur ser det då ut i ett område som Fosie?

Vi frågar direkt köpmannen DD om hur han uppfattar nuläget vad gäller tillit och trygghet där han arbetar och driver sin affär. Svaret kommer direkt och kortfattat: ” Jag uppfattar det, om jag ska vara helt uppriktig, som att tilliten är väldigt låg.” Han fortsätter, ”ja, det är min uppfattning och det grundar jag på den erfarenheten som jag har och verkar i området.”

DD har också en väldigt lång erfarenhet. Han har jobbat i butiken i Hermodsdal i över 30 år. I början som praktikant, för att med tiden jobba upp sig först till anställd i sju år, sedan butikschef i ytterligare sju år och de sista 20 åren som handlare.

Men hans utsaga om låg tillit måste ställas mot hans egen gärning. Nästan i samma mening nämner han nämligen att han och hans anställda inte bara kränger varor och tjänar pengar:

> Vi har många kunder som har svårt att komma i kontakt med myndigheter som kan deras språk, man vet inte var man ska vända sig. Vi har människor … eftersom de har förstått att vi är ombud för posten till exempel. Ja, och då blir det mycket brev och paket som ska skickas utrikes och inrikes och det är till ambassader och det är till Migrationsverket och så här. Så därför många gånger kommer de ner till oss och behöver hjälp, därför vi talar sju språk i företaget. Vi har 25 anställda med olika nationaliteteter. Och därför försöker vi också hjälpa till att tolka, ibland får vi hjälpa dem när de ska öppna brev från Migrationsverket. De kan bristfällig svenska, och därför … de har ganska stort förtroende för oss i området, och det är nog mycket för att vi har varit här så många år. Så de kommer gärna och söker upp antingen mig eller min kompanjon. Och sen att vi då går bort med dem till någon av våra anställda, som kanske kan deras språk då, som tolkar och så här.

Vi noterar att detta med låg tillit kanske måste modifieras – hans butik tycks ju vara en veritabel tillitscentral? DD tillstår att det kan ligga något i detta:

> I de sammanhangen så uppfattar jag att de har god … ganska hög tillit till oss. Eftersom de öppnar upp sig och lämnar alla uppgifter och allting liksom. Och sen är det alltifrån, ja, hur det fungerar med … när de får pension och barnbidrag och sånt, när de ska hämta ut pengar i bankomaten. Ibland kan de ge mig koden och vill att jag ska plocka ut det.

Han utvecklar detta lite med referens till alla brev från Migrationsverket som han blir ombedd att öppna och översätta. ”Och där känner man liksom … ja, där fungerar ju mycket vi i butiken här som en social insats liksom, där folk kommer till. Det är vi och det är vårdcentralen och det är mycket skolan.”

Vi undrar om detta med anställda med olika nationaliteter och sju språk; är det en medveten personalpolitik? Ett uttryck för någon form av idealism? DDs svar är dock en köpmans svar:

> Nej, det är en förutsättning tycker jag, för att jag ska driva butiken både effektivt och lönsamt. Det är ingenting att sticka under stolen med. Utan klarar vi inte av att driva butiken med lönsamhet, ja, då kommer inte butiken finnas kvar. För i dag är det ingen självklarhet att det finns en butik i området. Inte i denna storleken.

Han lägger till att det inte handlar om välgörenhet för honom; Nej, jag brukar säga "det står inte Röda Korset på dörren liksom". Samtidigt är det tydligt att DD är en envis man. Som han noterar "är det inte lika lönsamt att driva en butik här, som till exempel bara fågelvägen ner till Mobilia eller till Bellevue. Där har de helt annan lönsamhet på butiken." Men hans betoning på att lönsamheten är helt nödvändig utesluter inte ett intresse på gränsen till engagemang för de som är både hans anställda och kunder.

> Man påverkas av omgivningen, det gör man ju. Men man märker också att andra generations invandrare, de är inte lika plikttrogna som mor- och farföräldrar är när de kommer till Sverige. De vill gärna bryta sig loss, de vill leva sitt liv, sin familj, leva friare. Man märker det på många ungdomar, på sättet hur de klär sig, hur de talar, hur de uttrycker sig. De blir mer svenska på ett annat sätt … man försöker att anpassa sig. De ser också hur arbetsmarknaden fungerar. Ska du få ett arbete, så måste du anpassa dig till viss del. Sen att du behåller dina rötter, det kan man alltid göra. Men man tjänar många gånger mer på, och du kommer längre, i fall du anpassar dig. Då går det fortare.

DD är också medveten om skolans roll. Han noterar att skolan är viktig. "Vi har ju haft jättestora problem på skolan här inne för en del år sen, men sen så kom där en ny rektor och tog tag i det, och nu har man fått upp resultaten i skolan ganska markant." Icke desto mindre understryker han att läget är allvarligt:

> Jag tror det var över 40 % som inte har gymnasiekompetens här i området, och det är skrämmande högt. Där man känner liksom att det… så får det inte lov att vara. Det är inte bra för Sverige och det är inte bra för framtiden liksom. Det är ju inkörsporten för att kunna ta sig vidare. Lär du dig inte riktigt svenska och lär dig hur samhället fungerar, jag menar, hur ska du då kunna få ett arbete? Hur ska du kunna få det arbetet du verkligen vill jobba med? Och inte ta kanske enklare jobb, tillfälliga jobb, som kanske inte leder till en trygghet heller. Det är ju jättefarligt.

Vi frågar honom om detta med alla sju språk i butiken och undrar om han rekryterar lokalt. Han svarar att de flesta som han anställer kommer via praktik – på samma sätt som han själv började som praktikant.

> 80 % kommer via praktik. Det är allt ifrån Arbetsförmedlingen. Sen har vi haft en egen … vi anställer gärna folk från närområdet, som bor här i området. Så över 90 % av vår personal kommer från närområdet och bor här i husen runt omkring.

Han tillstår att detta är en medveten politik och vi undrar hur detta gått till – vem började med detta och när? Det visar sig att denna policy har många år på nacken.

> Det hade mina företrädare redan börjat med innan. När jag kom hit 1989 så hade vi ungefär 25 % invandrare i området och då insåg man redan att "vi måste ha flertalande språk i butiken". Butiken är byggd -67 och jag tror redan på den tiden så hade man ett par stycken invandrare i personalsammansättningen, som talar ett främmande språk. Och det började medvetet, för att man förstod liksom i storstäderna att "ja, så som omvärlden ser ut, så kommer det att öka". Men sen har det tagit riktigt fart på 90-talet.

Vi pratat med DD om att området är präglat av ekonomiska och sociala problem. Hur ser han på detta? Och hur ser nätverken med föreningsliv, kyrkor och andra institutioner ut? Han konstaterar att:

> Ja, i det vardagliga så kommer du i kontakt med de boende i området, och då märker man ju också att många har det väldigt ekonomiskt svårt och de har olika sociala sammanhang. Så märker man ju också att vissa har inte det så bra. De har det ganska tufft, både … inte bara ekonomiskt, utan det är mycket … man är väldigt ensam, man uppfattar det … här finns mycket en- och tvåmanshushåll här ute också, lika mycket som det finns mycket stora barnfamiljer också, där man har kanske sju, åtta barn. Så det är stora kontraster.

Just det vardagliga tycks vara DD:s väg att koppla upp sig mot den lokala verkligheten som in sin tur är basen för både tillitsskapande och nätverkande.

> En dag stod jag till exempel och fyllde på jordgubbar. Ja, helt plötsligt så kom jag att snacka med … visade sig att hon var ansvarig för vårdcentralen där inne. Så började vi prata om "ja, men här borde vara ett apotek här ute". Så sa jag " jag har tagit kontakt med fyra apotekskedjor". "Oh, fan vad bra", sa hon, "vi behöver ha hit ett apotek". Hon sa "skulle inte ni kunna utöka era öppettider? Där måste vara ett behov på lördag och söndag?" "Jo, vi har funderat på det". Det blir lite så, mycket snack i butiken. Som nu typ vårdcentralen, det blir med skolan, det blir med moskén som finns här inne liksom, och allaktivitetshuset. De kommer ibland och frågar "kan ni sponsra oss?" Eller "kan vi få låna er parkering på kvällen? Vi ska ha lite aktiviteter där ute". "Ja, visst, det är klart ni kan få", och så. Sen är det också … för några år sen så startades en grupp här också via kyrkan, som tog initiativet liksom.

Från polis som en kollektiv social rättighet till ökad brottslighet och privata väktare

Men att skapa nätverk där företag, föreningar och samfund ingår beror ändå av att lokalstaten ställer upp och garanterar den fundamental tryggheten och säkerheten. DD ser tillbaka på hur det var när gruppen som startades av kyrkan var som livaktigast och hur det blev sedan.

> Och på den tiden så hade ju kyrkan två stycken lokaler här. Där man hade café och liksom, ja, massa olika. De anordnade bussresor och mycket insamlingar och försäljning och basar och lotteri och kanelbullbakning och gud vet vad. Så där är mycket verksamhet, och de … sen blir det att vi börjar träffas i gruppen. Det var hemtjänsten, det var vi, det var skolan, biblioteket där uppe, vårdcentralen, det var några från kommunen och så där. Så att vi började träffas lite, ja, en gång var tredje månad och så där, stämde av lite, alla belyste … ibland det kanske fanns lite problem i området och polisen var närvarande vid vissa möten.
>
> Men sen helt plötsligt började polisen försvinna, de hade inte tid att komma. Så sa vi "nej, det var ju tråkigt". För mycket är ju faktiskt att man saknar … vi hade tidigare en polisstation tvärsöver gatan. Men när det började bli mycket bilbränder ute på Rosengård, så tog man ett regeringsbeslut att man skulle lägga ner denna stationen och flytta de 150 polismännen som var stationerade här, och flytta den verksamheten ut till Rosengård, där man redan hade en polisstation, för att förstärka upp det.

DD berättar att numera kommer polisen bara civilklädda på ambulerande basis. Detta var en stor förlust, menar han. "Innan så hade vi … det var väldigt viktigt för oss att … i och med att vi hade polisstation tvärsöver gatan, folk kände sig trygga." Han fortsätter, "de kom in här när de skulle handla sin … de hade sina lunchraster och de skulle handla middag. De syntes i området." Att de försvann spelade stor roll. DD säger att "det märker jag att många har tagit illa vid sig. Många är jättearga för att de har tagits bort.

Men, frågar vi, hur har detta då påverkat dig och din butik? När man håller på med handel och omsätter rätt mycket pengar. Alltså hur är det att inte ha polis närvarande här? DD svarar med all önskvärd tydlighet:

> Det har blivit negativt för hela området, för allt har ökat, all typ av kriminalitet har ju ökat. Och det kan man påvisa, man ser alla skottlossningar. Mycket kommer från denna stadsdelen också. Så när det väl har varit skottlossningar i området, det har varit Lindängen, det har varit Hermodsdal och det har varit ner mot Nydala och så här. Och det är klart att det är lite som … om vi får uttrycka det lite grovt, men det är som råttor. Det är lite grann, om du liksom börjar röra och gräva i marken, så förflyttar ju dem sig lite längre bort. Och lite grann så har den kriminella verksamheten också gjort. Just när polisstationen försvann här, då började problemen komma tillbaka med ungdomsgäng, det är mycket med narkotikaförsäljning, står utanför skolorna och säljer. Vi påvisar det för lärarna, för rektorn, men alla står lite handfallna så. ”Vad ska vi göra?” och så liksom. Ja, de ringer polisen, så kommer de hit och kör två veckor lite, försöker synas lite med bilarna. Och sen försvinner det igen. Sen är det tillbaka igen.

Men du som handlare och ni som personal här, är ni utsatta för mycket som behöver polisiära åtgärder eller ingripanden? Då får vi det lite häpnadsväckande svaret att ”vi har fått lösa det själv. Jag lägger en halv miljon varje år på att ha privata väktare här.”

> Vi har all teknisk utrustning som finns att köpa, med kamera, överfallslarm och vi har liksom säkrat upp butiken. Och det var en förutsättning, för när polisen försvann så fick vi själv lösa våra problem. Vi får själv ta hand om snattare och drogmissbrukare. Vi får sitta och vänta på polisen upp till en och en halv timme. Vi får vara ett par personer och ibland blir det slagsmål, ibland får vi trycka ner dem på golvet för att de är aggressiva och våldsamma. Senast i går så blev en av våra kassörskor slagen. Då ringer vi polisen. Det tog 45 minuter, så de var rätt så snabba denna gången faktiskt.

Men då har ju du som chef ett direkt ansvar. Måste ni vara på plats då? Eller kan andra i personalen hantera sådana kriser? DD svarar att han jobbar mellan 90 och 100 timmar i veckan. ”Och det är klart att det … så ska det inte behöva vara. Men det är tuffare att driva en butik i ett område där du har mycket sociala problem. Vi frågar honom om han någonsin har tankar typ ”fan, nu har jag fått nog alltså, jag öppnar en butik i Bellevue i stället”?

> Absolut, det har slagit mig många gånger. Det har man haft många gånger. Det är inte ovanligt … man kan dra en parallell, till exempel på Lindängen. När det var en ICA-butik där, under fem år så hade man fem olika ägare. De orkade inte. Jag har orkat i 31 år. Jag är så som person att jag ger mig aldrig, utan har jag satt mig för någonting så gör jag det fullt ut.

Men samtidigt måste ju detta väcka respekt i närområdet. Alla vet ju, i flera generationer, vem du är, vilka ni är? DD svarar att han nog tror att både han och hans kompanjon är hyfsat välkända i området. ”Vi har sett ungdomarna växa upp. De tilltalar oss vid namn när de går här i butiken. De vet vem vi är. Och de vet också att vi drar oss inte för att sätta hårt mot hårt när det väl behövs, men ofta behöver vi inte. Vi har förvånansvärt lugnt inne i butiken, det har blivit lite precis som det är en lite fredad zon.”

Vi avslutar vårt samtal med DD med att be honom om en framtidsspaning ur hans lokala perspektiv.

> Vi ser ju trenderna att vi börjar gå mot ett samhälle likt USA. Vi tittar ju ofta på USA i mångt och mycket och vi är väldigt imponerade som människor av USA. Men när man tittar i samhällsperspektiv med droger och våld och allt så här, så är ju de extremt … ja, det samhället vill ju inte vi ha här, men tyvärr så drar jag parallellerna att vi är redan där.

Det där alltså är det en stor skillnad, jämfört med när du kom för 30 år sen, undrar vi?

> Ja, det är markant skillnad. Alltså det är en oro … man känner, oron har kommit närmare. Det är som jag sa innan, när man hade då polisen tvärsöver gatan, det var en trygghet, bara att man visste att de fanns. Men nu finns de inte där liksom, och det är … mycket har blivit att när vi har problem, så får vi lösa det själva. Och det … då kan du själv tänka dig, vad innebär det, ordet ”lösa det själva”? Ja, vi får ju göra … vi får använda det kontaktnät som vi har med ungdomar, med … till och med att man får nästan prata med kriminella ungdomar i området, försöka prata förstånd med dem. “Låt oss på ICA vara ifred” och lite så här. Och har man då haft lite tur, att man har någonting på pluskontot hos dem, så kan de många gånger låta oss vara ifred också, på grund av att de uppfattar oss som att vi är schysta mot dem. För vi bemöter dem, vi hälsar alltid på dem, vi pratar med dem och så där. Oavsett var de kommer ifrån och sånt. Och det har i sin tur nog gjort att vi har väl bättre förutsättningar för att driva butiken, genom att hålla god kontakt med medborgarna i området, oavsett om de håller sig på lagens kant eller om de inte gör det. Och det är klart att skulle där bli ett byte på en köpman här och det kommer nya, de kommer få ett helvete, rent ut sagt.

Frånvaron av staten: samhällskontraktets förfall

Vi frågar honom om han tolkar detta som en abdikering av staten, att den inte bara är frånvarande utan även har övergett områden i staden?

> Så är det i många stadsdelar i Malmö i dag. Man pratar mycket om Hermodsdal, Lindängen, Rosengård. Ja, det finns ytterligare områden, men man … det är stadsdelar som det känns som att polisen har gett upp lite grann. Man kommer när det är utryckningar, men det känns lite grann som de som kan flytta ifrån området, de flyttar ifrån området. Jag vill säga att jag hoppas att det ska ändra sig, men jag känner inte det. Och det bygger jag mycket på hur jag sett hur området har förändrats och mycket hur … mycket stommen av tilliten, det byggs mycket via polis och myndigheter. Men när polis och myndigheter avvecklar och flyttar sig, då blir det mindre ordning och reda, tyvärr.

Avslutande framåtblick

Under hösten 2020 och början av 2021 kommer vi att genomföra intervjuer tillhörande den andra vågen som blev avbruten av Corona-pandemin. Vi kommer även att komplettera efter behov den kontextuella information och de lägesrapporter för alla kommuner och stadsdelar som vi redan har. Till detta kommer färska data från *Tillitsbarometern 3*. SCB genomför undersökningen under hösten 2020 och enligt tidsplan kommer vi att ha rådata i februari/mars 2021. Dessa data kommer att göra det möjligt att förlänga vår tidsserie och blanda annat inkludera resultat kopplade till nya frågor i *Tillitsbarometern 3* som rör förtroendet för lokala institutioner, nya frågor om trygghet och risk, nya frågor om hälsa, sjukvård och omsorg samt den eventuella effekten av Corona-pandemin. Dessutom har vi tillgång till data från den panelstudie som påbörjades med undersökningen 2017.

Under tiden kommer vi att sammanställa ett grundmanus för en bok som vi tentativt har döpt till **Det svenska tillståndet i lokalsamhället**. Vi har flera förlag som är intresserade av att publicera denna bok. Under hösten kommer vi att förhandla klart och skriva ett kontrakt.

Käll- och litteraturförteckning

Aftonbladet (2006), ”Det våras för knarkparkerna”. Publicad den 22 maj 2006. (https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/gPwmoA/det-varas-for-knarkparkerna). Hämtad den 5 oktober 2020.

Bygdegårdsföreningen i Piteå, (hemsida: https://bygdegardarna.se/atrask/om-bygdegarden/foreningen/). Hämtat den 5 oktober 2020).

Dagens Arena (2010), ”Bruksorten rullar på”. Publicerad 31 augusti 2010. (www.dagensarena.se/innehall/bruksorten-rullar-pa/)

Dagens nyheter (2018), ”Så kan invandringen rädda landsbygden”. Publicerad den 16 oktober 2018. (https://www.dn.se/nyheter/sverige/sa-kan-invandringen-radda-landsbygden/). Hämtad den 5 oktober 2020.

Dagens Samhälle (2013), ”19 kommuner riskerar att dö”. Publicerad den 28 augusti 2013.

Fokus (2011), ”Skilda världar”. Publicerad den 26 maj 2011.

Lessebo kommun (2017), Invandring och integration (hemsida: https://www.lessebo.se/sidor/stod-och-omsorg/individ-och-familjeomsorg/invandring-och-integration.html) Hämtad den 5 oktober 2020.

Lilja, Elisabeth (2011), *Den segregerade staden: tre kvarter i Stockholms innerstad*. Stockholm: Stockholmia.

Ljusnarsbergs kommun (2017), Årsredovisning (hemsida: http://www.ljusnarsberg.se/download/18.41d6758c1631433162a9b1fe/1525852000450/03%20%C3%85rsredovisning%202017%20f%C3%B6r%20Ljusnarsbergs%20kommun.pdf). Hämtad den 5 oktober 2020.

Ljusnarsbergs kommun (2018), Verksamhetsberättelse (hemsida: http://www.ljusnarsberg.se/download/18.2fd567d3169955e152844199/1553121683389/04%20Verksamhetsber%C3%A4ttelser.pdf). Hämtad den 5 oktober 2020

Norrländska socialdemokraten (2012), ”Från bruksort till tjänstesamhälle”. (www.nsd.se/opinion/ledare/fran-bruksort-till-tjanstesamhalle-6862341.aspx)

Piteå kommun (2012), Landskapsanalys. (https://www.pitea.se/contentassets/24fb8688eca244f3bb6c493a77250330/landskapsanalys-20120615-lag.pdf)

Piteå kommun (2016), Årsredovisning. (www.pitea.se/site/arsredovisning-2016/Utbildning-arbete-och-naringsliv/) Hämtat den 5 oktober 2020.

Piteå kommun (2018), Migration och integration (hemsida: www.pitea.se/Invanare/Kommun-politik/hallbar-samhallsutveckling/migration-och-integration). Hämtat den 5 oktober 2020.

Piteå kommun (2020), Föreningsregister (hemsida: www.pitea.se/Invanare/Fritid-kultur/Foreningsliv-stod--stipendier/foreningsregister/). Hämtat den 5 oktober 2020.

Rodenstedt, Ann (2014) *Living in the calm and safe part of the city: The socio-spatial reproduction of upper-middle class neighbourhoods in Malmö*. Diss. Uppsala universitet, Humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet, Samhällsvetenskapliga fakulteten, Institutet för bostads- och urbanforskning.

Salonen, Tapio, Grander, Martin & Rasmusson, Markus (2019). Segregation och segmentering i Malmö. Rapport för Malmö Stadskontor. (http://muep.mau.se/handle/2043/28210). Hämtad 5 oktober 2020.

Stockholm stad (2020), Trygghetsmätning Södermalm. (https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/utredningar-statistik-och-fakta/undersokningar/trygghetsmatningen/trygghet-pa-sodermalm-2020.pdf) Hämtad den 5 oktober 2020.

Stockholm stad (2018), Socialförvaltningen, tjänsteutlåtande. (https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1952748). Hämtad den 5 oktober 2020.

Svenska Dagbladet (2017), ”196 asylboenden stängda: ’Tvingar folk att flytta’”. Publicerad 9 juli 2017.

Sveriges Radio (2017), ”Rekordöverskott i Ljusnarsberg – näst högst i landet”. Publicerad 15 mars 2017. (https://sverigesradio.se/artikel/6652246). Hämtat den 5 oktober 2020.

Sveriges radio (2015), ”Lessebo: ’Hanteringen av ensamkommande inte rättssäker’”. Publicerad den 9 december 2015. (https://www.svt.se/nyheter/lokalt/smaland/lessebo-hanteringen-av-ensamkommande-inte-rattssaker). Hämtad den 5 oktober 2020.

Södermalms stadsdelsnämnd (2018), Verksamhetsplan 2018. (https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1915653). Hämtad den 5 oktober 2020.

Södermalms stadsdelsnämnd (2017), Verksamhetsberättelse 2017. (https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1923364) Hämtad den 5 oktober 2020.

Westman, Jenny och Ivarsson, Jan-Ivar (2011). ”Vilka flyttar från Rågsved och varför?”. Stockholms stads utrednings- och statistikkontor. (https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=102221). Hämtad den 5 oktober 2020.